

Nordamerikas Indianer.

Med 9 træsnitt.

Allm. Hist. N:o 28.

10 st. b:kv.

De nordamerikanska fristaternas område upptäcktes redan år 1497 af Venetianaren **Johan Cabot**, på uppdrag af konung Henrik VII af England, men då England då för tiden ej egde tillgångar att göra mera för denna upptäckt och kraftigt understödda tilltagsne sjörövare, så fullföljdes ej eller densamma. Det guld som man fann i de vidsträckta länderna längs Södra Amerikas västra kust, söktes förgäfwes i dei Morra, hvarest den mera jemna marken beträcktes af wälldiga urtfogar, och hvarest norden, endast gynsam för jagt och fiske, måste med sina bittera vintrar oändligt försvära landets odlande, så väl som dess kolonisation.

Man bekvirrade sig derföre ej särdeles mycket om dessa länder, och oaktadt många skepp berörde de norra kusterna sedan de upptäcktes af Cabot, ja till och med Fransmannen år 1524 togo landet i besittning i konung Frans I:s namn, så grundades den första engelska kolonien ej förr än nära hundrade år efter upptäckten. Det var den berömda sjöfaranden **Sir Walter Railegh** som hade dragit ut på upptäckter i

deſſa trakter, och hvilken, i likhet med hans ſvåger Sir Humphrey Gilbert, erhållit af drottningen ett nödigt bref, hvilket i kronans namn berättigade honom, "att göra upptäckter i alla länder som ännu ej woro i andra kristna furstars eller folks ego, eröftra dem, deröfwer förfoga till andra engelska undersättares nyta, och att beſitta dem såsom län under drottningen af England." Nedan 1587 grundade Railegh den förſta kolonien: Virginien. Efter hand uppstodo bredvid denna flera stater, såsom Massachusetts, Maine, New-Hampshire, Connecticut och Rhode-Island; de befolkades mest af Engelsmän, hvilka dels i anledning af förtöjelser, dels för handelns skull, öfvergåfwo deras fädernes land. Ingen skulle då funnat tro af hvilken betydenhet detta land en gång skulle bli för Europa, ingen funnat ana att potates, denna till utseendet så obetydliga frukt, hvilken af den berömdne engelska sjöhjälten Francis Drake, då den syntes honom egnad att odlas i Europa, sändes till Walter Railegh i Irland, någonſin skulle funna blifwa ett af de viktigaste födoämnene för Europa, jo, kanhända för hela jorden. Wäl erhöll Drake riddarslaget af fin ſtora drottning till belöning för hans utmärkta hjelteater i kriget emot den ſtora spanska armadan, men i våra dagar skulle man komma i försäta förlägenhet om huru man skulle tillräckligt belöna honom derföre att han gjort os uppmarkamma på denna enkla frukt och sändt den att odlas i Europa.

Dock, förr än wi börja vår wandring genom Nordamerikas widsträcka länder, vilja vi kaſta en blick på deſſ land och invånare, de ursprungliga och de inwandrade, och något dröja vid den framför os upprullade taflan, af hvilken utrymmet endast tillåter os att betrakta några partier. I den del af Nordamerika som ännu bebos af de infödda — Indianerna — hafwa wi att ſäbda ett widsträckt land af gröna fält, hwareſt menniskostammarne alla äro röda, hvar- ejt fött utgör den hufwudsakliga födan, hwareſt inga andra lagar finnas än hederns, hwareſt i stället för ek och barrträd finnas bomulls- och peccanträd, hvar- est buffeln, elgen och den windsnabba antilopen ströfwa omkring, hwareſt i stället för sädessärлан och lär- kan synas ſtator och papegojor, hwareſt margarne äro hwita och lejonen grå, fasaner äro hönen på de ſtora wida prairierna, och grodorna hafwa horn, hwareſt flo- der äro gula och civiliserade menniskor ſe ut ſom wil- dar. I detta litet kända landsträckor äro alla hundar margar, alla män herrskare och deras qvinnor ſla- winnor. Af gamla bekanta igenkänna wi endast ſo- len, månan och — råttorna. Den förſtnämnde ned- sänder ſina välbekanta lifvande ſtrålar, månan lyser med ſitt ſilfverſken mellan jätteträdens löfmazor och — råttan, ehuru af ett något wildare utſeende än den europeiska, igenfännes ſom en gammal bekant.

Vi bryta upp från öster för att begifwa os till den fjerran western, urinvånarnes hembygd. Wäl fin-

ner man afkomlingarne af de Indianer, som för flera hundrade år sedan kommo i beröring med Europeerna, ännu boende här och der förströdda bland dem i östern, men de äro urartade, de inwandrande kolonisternas orättvisor och laster hafwa wanlägtat dem, förändrat deras seder, brutit deras stolthet, plundrat deras land, fränrykt dem deras egendom; och sylleri och europeiska sjukdomar, isynnerhet kopporna, bortrykt millioner af dem. Man måste lemina New York, öfverliga Alzeghanybergen, fara uppför Mississippisfloden, wandra längt på andra sidan af den wäldiga Missourifloden öfwer de klippiga bergen (Rocky Mountains) om man will se dem i deras ursprungliga kraft, och, för att bibehålla mod att framträninga längre, glömma allt hvad man läst och hört om indiansta grynheter, blodbad och mordgerningar.

Då anländer man till Nordamerikas Indianer. De, hvilka nu äro sammansnälta till mindre än 2 miljoner, woro en gång obestridda innehafware af den mark på hvilken den "Store Anden" slapat dem, ett lyckligt blomstrande folk, som fröjdade sig åt alla de dem bekanta lishets begärigheter och njutningar, och dagligen uppsände tacksaunna böner till den Store Anden för hans godhet och beskydd. De räknade då 16,000,000 menniskor. Då kom för knappt 300 år sedan "den hwite bleke mannen" till deras land, han kom som gäst och gjorde sig till landets herre, nu äro "de hwite" 30,000,000 till antale, och dessa arbeta för

lifwets niutningar öfwer benen och stoftet af 12,000,000 frie män, af hvilka hälften dukat under för kopporna och de öfriga för svärdet, bajonetten och bränwinet. Alla dessa dödens verktyg infördes af "den hwite mannen," hvilken förfäder den stackars Indianen emot tog mänligt och undsägnade med "grönt forn och Penniskan." Då af de ännu lefvande 2 mill. äro 1,400,000 redan som lefvande fallna offer för de hwites rofgrighet, wanlägtade och modfällda genom bränwinets bruk och de detsamma åtföljande lasterna. De öfriga, ännu ej strämda med hotesser och ej förförda af smicker, lefwa under sina höfdingar i deras bygder på fädrrens sätt.

De hägaresfolk äro i allmänhet wälväxta, till och med stundom sköna, af brun eller kopparröd färg, likasom deras bröder som för närvarande äro bosatta såsom åkerbrukare i så kallade "Indiandistrikter" väster om Arkansas och af de temligen civiliserade stammarne Grokeler, Tschocktawes och Kribk's. De stå under höfdingar, hvilka erhålla sin wärdighet, ej genom födsel, utan till följe af bedrifter, och endast äro herrskare och anförare i krig, vid rådslag och religiösa ceremonier. Kvinnorna aktas ringa nästan öfverallt och anses endast som lastdjur. De sköta landets odlande, der hwarest detta ster, förfärdiga mannes kläder, tillreda maten, uppställa tält och hyddor och garfwahudar och skinn. Mannen lefver endast för jagt och krig och utvecklar vid den förstnämnda stor flicklighet, men

vid det sistnämnda utomordentlig list, wighet och grymhet. De flesta stannar, som bebo prairierna äro förtäfliga ryttare, deras hufwudsakliga föda är bufflar, hvilka genomströfwa westerns gräsöknar i oerhörda hjordar. I krig angripa de endast om de äro öfverlägsna, helst övverrumpla de sina fiender under natten. De äro alla mycket begifna att röka, och mången tillbringar hälften af sin lefnad med sin af astträd förfärdigade och med allehanda prydnader försedda pipa, hvars af röd lera förfärdigade hufwud syles med den narkotiska barken af ett slags pilträd.

De afdraga hufwudsvalen, hvilken de kalla skalp, på sina dödade fiender och fästa den på sina kläder och vapen såsom vrydnad. Deras religiösa begrepp äro mycket ofullkomliga, de flesta tro likväl på en stor ande som har skapat verlden, och åt hvilken de offra, äfven tro de på onda makter, för hvilka de frukta. Dessutom tro de att menniskor kunna medelst trolldom twinga naturen, t. ex. kunna göra regn och åska. De äro af olika åsichter rörande deras härförm, några vårså att de härlammina från en hund, andra att de ursprungligen bott under jorden och uppflättrat på en vinranka, åter andra att de förr varit kräftor, samt dylika underliga föreställningar. Egendomlig är Tschipewäernas sägen om werldens kapande. Jorden var, säga de, ursprungligen ett oerhördt sammanhängande haf, på hvilket intet levande väsen bodde utom en sjor fogel, hvilkens ögon woro eld, dess blickar blixtar,

och hvars wingslag woro åska. Då han flög ned och berörde havvet, uppsteg jorden och stannade på vattnets yta. Derpå uppkommo djur och sedan menniskor, sedan några af de förra blifvit genom trollkonster förwandlade till menniskor. Dessa uppträdde genast som jägare och förföljde djuren. Annu mera märkwärdig är deras föreställning om lifvet efter döden. De tro att menniskan har två själar, af hvilka den ena, då döden inträffar, ilar till andarnes hem, men den andra qvarblifver i den begravda kroppen, för att sedanare förena sig med en annan menniska på jorden. Föreställningen om paradiset är fullkomligt finlig. Det ligger emot sydwest, och mången tillträtes af den Store Anden att redan under lifstiden besöka det. Till det afslagna landet förer en andestig — mjölkgatan. Det är en ö. Men innan de aflidna komma dit, hvarest de dödas byar ligga, måste de underkasta sig stora besvärligheter, sätta öfver breda och brusande strömmar i kanoter af sten, öfverkrida bottenlösa afgrunder på den slippiga ryggen af en oerhörd orin, eller gå på wacklande trädstammar öfwer en djup flod. Den som störtar ned i afgrundens förwandlas genast till en fist eller stöldpadda. Den som kommer öfwer är dersöre ei utom all fara. Ty på stranden ställa hundar af jättelik storlek och vilja sönderslita den ankommande. År 1825 berättade en qwinna af Menomeniernas stan hvad hon hade sett då hon varit död i twenne dagar. Det hade lyckats

henne att framtränga på andestigen ända till gränsfloden. Vid den hala bryggan varseblef hon många barn som ej vågade öfvergången, och det gjorde henne ondt, ty hon war sielf moder. Hon tog derföre ett barn wid handen, ett annat i sitt täcke, och ifred fram på trädstammen. Men denna wacklade så mycket att hon släppte barnen, hvarpå de förtade ned i vattnet och genast förwandlades till stödpaddor. Hon kom sielf öfwer och undkom hundarne, men hennes fader emottog henne kallt och befallde henne att återvända. Detsamma gjerde hennes moder, men gaf henne likwäl björnkött, rådjurkött och bär. Sålunda gick hon bort, men fann att hennes wildbråd förwandlat sig till träspånor, björnköttet till ett trästycke och bären till kol. Sedan hon anlände på jorden inträdde hennes själ åter i hennes lik, och sedan dess gällde hon i sin stam som en "stor medicin;" ty för Indianen är allt som ej synes honom tillgå på naturligt sätt "medicin."

En indianby erbjuder en sällsam anblick; hyddorna äro vanligen byggda i en krets omkring "Medicinhhyddan" eller templet, äro öfvertäckta med jord och i det inre snygga och begwäma. Först uppgrävtes jorden 2 fot för grunden, golfvet iemna, pålar af 6 fots längd nedslås tätt invid hvarandra inuti den kretsformade utgrävningen, och på utsidan uppfastas en jordvägg. På dessa pålar läggas andra af 30 fots längd, som luta med den smalare ändan emot

den i midten af taket bestntliga öppningen, hvilken tjenar till storlen och fönster. Taket stödes med tvärbielkar som löpa omkring det inre af hyddan ungefär på midten af de lutande pålarne, det uppbäres vidare af 4 till 5 i marken inslagna stödjepelare. Pilgwistar läggas på de pålar som utgöra taket och bestäckas med några fots djup jord, som efter hand blir så hård att taket tienar familjen till uppehållsställe wid wacker väderlek. Golfvet i hyddan trampas så hårdt som golfvet i en loge. Under öppningen i taket för rövens utgång, är ett 1 fot djupt hål, hvilket är rundt omkring stenlagt, detta är eldstaden, öfwer hvilket kitteln med buffelfkött hänger på snedt emot hvarandra ställda stänger, och kring hvilken familjen lägrar sig på buffelhudar eller säfmattor. Hyddorna äro rymliga, hafwa ofta 50 fot i genomräkning och kunna då rymma omkring 40 personer. Runt omkring väggarna äro sängar, hvilka bestå af buffelhudar som ligga på en sängställning af pålar och tag och hafwa smakfullt målade samt med piggsvinstaggar prydda förhängen af elghud. Framför dem står en 6 à 7 fots hög påle med stora hakar, på hvilka hänga vapen, kläder, tobaks- och medicinpungen och en stor buffelfskalle med horn, som begagnas som mast wid de i det följande beskrifna religiösa danserna.andra folksslag bygga äfven sina boningar på annat sätt, de kringwandrande folken t. ex. hafwa kägelsformiga lädertält. En sådan hydda, som den vi nyss beskrif-

wit, blef en resande målare wid namn Catlin undfagnad af den berönde Mandanhöfdingen Ma-to-toh-pa (de fyra björnarne); wi wilja följa Catlins beskrifning derpå.

Han anslände till Mandanernas by och afmålade der många af de förnämsta af Mandanerna samt äfwen deras andre höfding, som likwäl war deras tappraste frigare och högste anförare i krig. Denne man skildras af Catlin såsom mycket högstint, ädel och tapper.

"En dag kom han," beskrifwer Catlin, "präktigt klädd till mig kl. 12 middagen in i min hydda, lade sin hand i min och förde mig på det artigaste sätt genom byn till sin wigwam (hydda), der en sorgfältigt tillredd måltid wäntade mig. Hyddan war mycket rymlig, ty hon höll 40 à 50 fot i diameter och cirka 20 fot i höjd. I midten befann sig ett med stenar kringfatt hål af 5 à 6 fots diameter och 1 fot djupt, hvoruti eld war uppgjord, och öfver hvilken hängde en kittel. Jag anmodades att sätta mig nära elden på en ganska sünrikt, med hieroglyfer utmålad buffelhud; han sself satt på något afstånd ifrån mig på en annan och saten siodo emellan oss på en wacker rörmatta.

"Den enkla måltiden bestod endast af tre fat; det ena, som war af lera och af Mandanernas egen fabrik, innehöll "Pemmikan" och märg; de båda andra woro af trä. I det ena fanns kostligt halsstrade buffelresben, i det andra en slags pudding af Pomme-blanche's-mjöl (Psoralia escu lenta), en slags ängsrof-

wa, frysad med buffelbär, hvilka härstädens samlas i betydlig mängd och användas till åtskilliga rätter.

"Bredwid saten låg en wacker pipa och en af utsertskinn gjord tobakspung, fylld med Sk'nick—k'neck eller indianisk tobak (barken af rödt wide, *Cornus cerica*). Då wi satt os tog min wärd pipan, stoppade den warsamt och, i stället att antända den wid elden, framtog han stål och flinta ur fickan, och sedan han antändt pipan och tagit två starka drag, räckte han mig den, med spetsen fram, då jag likaledes drog några starka drag, under det han höll skafset i handen. Deraster bortlade han pipan, drog fram sin knif ur gördeln, afslar ett litet stycke kött och fastade det i elden med de orden: "Ho·pi·ni·schih wa·pa·schih" (d. w. s. medicinoffer).

"Nu uppmanade han mig genom tecken att äta, och jag esterkom denna biudning sedan jag först framtagit min knif, ty härstädens bär hvor och en person en dylik på sig, emedan en gäst aldrig erbjudes någon knif wid de indianiska måltiderna. Det bör icke heller förvänta att jag åt ensam, ty hos alla stammar i dessa västra trakter är det en oföränderlig regel, att en höfding aldrig äter tillsammans med sina gäster; under det dessa sednare hålla tillgodo med maten, sitter han bredwid för att vassa upp och stoppa pipan, hvilken efter slutad måltid måste gå runt omkring i sällskapspet. Så skedde äfwen mig, under det jag åt satt Mah-to-toh-pa med forslagda ben bredvid mig och

rengjorde pipan, för att erbjuda mig den då jag ätit mig mätt. Jag märkte att han använde en ovanlig förfällighet derwid. Sedan han ur tobakspungen hämtat en tillräcklig mängd k'nick—k'neck, framtog han ett stycke båsfverfett, hvilket deſſa Indianer alltid föra med sig bland tobaken, för att gifwa den en angenäm luft, skafde något deraf och blandade det med barken

hvarmed han stoppade pipan, hwarefter han slutligen ofwanpå tobaken lade något torkad och pulveriserad buffelgödsel, för att lättare funna tända. Sedan jag ätit steg jag upp, och när pipan blifvit påtänd, woro wi ännu en fjerdedels timma tillsammans, inswepta i rökmoln och samtalande medelst tecken.

"Jag will ytterligare säga några ord om den ofwannämnda af pemmikan och mais bestående rätten. Pemmikan är ett födoämne, hvilket här i landet förtäres lika så allmänt som bröd i den civiliserade verlden. Det tillredes af hårdt torkadt buffelfkött, hvilket sjötes så länge i trämortlar tills det blir fint som sägspän, hwarefter det inpackas i blåsor eller lädersäckar och i detta tillstånd kan sändas kring hela verlden. Märgen hopsamla Indianerna ur buffelben, hvilka de slå sönder och utskola; deſſa ben gifwa en otrolig myckenhet märg, som hälles i buffelblåsor sedan den fallnat, är fast som talg, och liknar så väl till uiseendet som till smaken, det bästa gula snör. Vid måltider läggas stycken af denna märg i samma fat med pemmikan och ätes tillsammans med denna, för of hvite är denna en god ersättning för bröd och snör, hvarföre wi wanligtvis gifwa henne denna benämning. I detta fat låg en sked af buffelhorn, som var svart som ebenholtz och ganska wackert polerad. I ett af de andra faten låg en ännu mer konstrukt arbetad sked af bergsfärets horn (*Ovis montana Desmarest*), som var

nästan genomskinlig, och så stor att den rymde ett eler ett och ett halft qvarter.

*De ofwannämnda saten eller skalarne, hvaruti maten var upplagd, äro wanliga husgerådspersedlar, och finnas i hvarje mandansk hydda; de förfärdigas med handen af qvinnorna i stor mängd och åtskilliga former, af en seg svart lera, brännas i enkom dertill byggda ugnar och äro, ehuru ej glacerade, nästan lika hårda som våra fruknakarefäril och så starka, att man hänger dem öfver elden och fokar fött i dem.

*Under det jag spisade i wigwam herrskade der en dödstyrmad, ehuru vi icke woro ensanne, ty denna höfding har, likt de flesta andre, flera hustrur och alla dessa, 6 à 7 till antalet, sutto kring hyddans väggar på buffelhudar eller mattor, men utan att väga tola. Deremot woro de i stället uppmärksamma på sin herres besättningar, som gäfvos genom tecken med handen, och synsamt och tigande verkställdes af dessa.

*När jag wille gå, stänkte höfdingen mig pipan, hvarutur vi rökt, och buffelhuden hvarpå jag suttit; den sistnämnda tog han upp från marken och underrättade mig genom tecken, att målningen på densamma förefällde de strider i hvilka han kämpat och dödat 14 fiender med egen hand; för att teckna det hade han användt 2ne weckor och nu inbjudit mig för att stänka mig densamma. Jag hängde den öfver mina axlar, och han förde mig vid armen tillbaka i min wigwam.

*Månggifset är bruksligt hos alla nordamerikaust Indianer så långt jag besökt dem, och det är ej ovanligt att en höfding har 6, 8, 10 och stundom till och med 12 à 14 hustrur i sin wigwam. Detta är ett gammalt bruk, och, efter deras åsigt, lika passande som nödvändigt. Ibland wildarne hållas hustrurna alltid ringare än männen, till hvilka de i månget hänseende så mera i förhållande af tjenstfolk och slafwar, och som de äro "wedhuggare och vattenbärare," så är det angeläget för höfdingen (hwilken för att vara omtyckt måste hålla öppen taffel) att haflwa i sin wigwam ett tillräckligt antal dylika husspigor eller tjenstbjon, hvilka förrätta de mångfaldiga, i ett så stort och kostsamt hushåll förelommade arbeten.

*För detta bruk gifwas ännu två andra orsaker, hvilka äro af lika så stor, om icke större vigt än den ofwan angifna. För det första eger detta folk, ehuru det står efter de civiliserade nationerna i winninglystnad, likwäl till mer eller mindre grad en passion för att samla rikedomar eller, med andra ord, för lifwets njutningar; och en höfding, som hyser detta begär och önskar att inräcka sin hydda något mer än wanligt, i ändamål att der förpläga sig, folk och främlingar, som taga hans gästfrihet i anspråk, anser nödvändigt att taga sig flera hustrur, hvilka under största delen af året måste förrätta de tyngsta arbeteno. Bland de stammar, som drifwa handel med Pelskompaniets agenter, finnes detta system utfördt i större skala, och hu-

strurna nödgas använda sin mest tid med att bereda buffel- och andra hudar för handeln. Den frigare eller höfding, som har de flesta hustrurna, anses sålunda för den rikaste mannen och afundas af hela stammen, ty hans bord är bäst försedt, hans hydda mest uppfyllt med den civiliserade världens luxartiklar, och vid krets slut har han det största antalet af hudar att förfälia åt Pelskompaniet."

Hos Indianerna förrättas allt handarbete af qwin-norna, och, emedan ingen här arbetar för dagspenning, måste den, som för sitt hushålls stötande behöfwer mer än en hustru, genom giftermål föröka de arbetande händernas antal, ty blott på detta sätt kan han göra qwinorna till sina slafvinnor och draga nyttå af deras sät.

Ett annat säll, och sannolikt det väsendligaste af alla, är att en man som hos sitt folk står i högt anseende och har maktten i sina händer, är utsatt för frestelser, hvilka han anser för onaturligt att qväfwa, då inga lagar eller samhällsförhållanden sätta honom i vägen.

Äfven finnas andra och ganska förfunstsenliga anledningar till detta bruk. Då alla indianfolk hafta en ärlig fiendskap, den ena stammen till den andra, och desfutom en omättlig lustnad efter anseende och rykte, hvilket nästan endast kan winnas på slagfältet, så ligga de i upphörliga fejder med hvarandra, och dessa förråda årligen så många frigare att i de flesta stam-

mar finnes blott en man för 2 à 3 qwinnor. Utom mångifitet skulle således större delen af flickorna bli ogifta och detta folk ännu skyndsamme dö ut, än som i alla fall snart läret ske.

Mångiftet är wanligen inskränkt till höfdingar och medicinmän, eburu ingen lag förbjuder en fattig och oberömd Indian att taga sig flera hustrur, och blott individuella svårigheter, såsom saknadt anseende eller ännu oftare fattigdom, hindrar honom att enligt bruket underhandla med fäderna till de flickor han ville upptaga i sin hydda.

En fattig eller wanlig Indian har dersöre sällan mer än en hustru; deremot ha höfdingarne, de tapp-raste frigarne och doktorerna wanligen 6 à 8 hustrur, hvilka alla lefva under ett tak, efter utseendet i ganska god samdrägt, och finna sig i sitt öde.

Angående hustrurna underhandlar man härstådes för det mestta med fadern, emedan de alltid köpas och säljas. Ganska ofta göres intet afseende på flickans böjelse, utan köpet afslutas med fadern ensam, hvilken betraktar saken som en handelsaffär, hvarvid han söker att erhålla det högsta möjliga pris. Likväl förekomma fall af önsesdig böjelse, och löften och förbindelser hållas här lika obrottsligt som i den byfiskeverlden. Men äfven i sådant fall undfår flickans fader de wanliga skänkerna.

Af det föredringstillsänd hvaruti qwinnorna sålunda lefva hos dessa folk, torde man draga den

slutsats, att hos dem aldrig kan finnas någon ömse-
fidig färlef och tillgifwenhet; sådant wore likväl en
falsk slutföld och en orättvisa emot Indianerna, som
alldelens icke eftergivwa os i barnslig, äktenkaplig och
föräldrafärlef.

De olika stammarnes drägter äro nästan öfver-
allt liknande hvarandra. De äro ej utan en wiss
prydighet. De bär en tunika, sammanfatt af två
hudar af hjorten eller bergfäret och med mycken konst
prydd med skallockar, glasperlor och hermeliner. Ben-
fläderna äro tätt slutande till benet och förfärdigade
af hjortskinn, de prydas i sörmarne med skallockar
och piggsvinstaggar. Mockasins, eller fotsockorna, äro
af bockskinn och prydda likasom benfläderna. En kedja
af höknäbbar eller björnklor synkar deras halstar. Hj-
wer den ena axeln och under den andra armen bär
de skinnet af en ung buffel, som på föttsidan är prydd
med målningar föreställande egarens berömvärda ger-
ningar. Hufwudprydna den är olika, den förfärdigas
wanligtvis af krigsörnens eller korvens fjädrar och
hermelinskinn, och faller under sundom liksom en mahn
ända ned till knähålorna, hvilket tager sig ganska bra
ut och tillika är en ganska wärdefull prydnad, emedan
örnar och hermeliner äro sällsynta.

Understundom har en höfding eller krigare ett så
utomordentligt rykte om sig att det tillåtes honom att
bära horn till sin hufwudprydna, hvilket gifwer hon-
om ett besynnerligt och majestätsfullt utseende. Dessa

horn göras af buffeltjurens, i det man flyfwer dem
på längden, stafwer en tredjedel deraf mycket tunna,
hwarefter de poleras och sedan fästas på båda sidorna
af hufwudprydna den öfva delar, i samma sättning
som på buffelns hufwud. Hermelinsskinnen och swan-
farne som nedhänga från hufwudet äro en efterhärming
af buffelns mahn.

Bruket att bärta horn, som finnes hos alla nord-
västra stammar, är onekligen gansta gammalt, och til-
låtes endast dem, hvilkas tapperhet och förtjenster hela
stammen erkänner, och hvilkens röst i rådet har lika
mycken vigt som en höfdings af första rangen. Bland
Mandanerna war Mah-to-toh-pa — andre höfdingen
— den ende man som, i anseende till hans utomor-
dentliga hieltebragder, war tillåtet att bärta horn; han
ansförde också alltid frigarne i striden.

Denna hufwudprydna med horn bärtes endast vid
wissa sällsynta tillfällen, t. ex. när främmande höfdin-
gar, indianagenter eller andra betydande personer bes-
öka en stan; eller vid krigsceremonier, vid en segers
strand, vid offentliga högtider o. s. v. Stundom, när
en höfding förer sina kämpar till striden, pryder han
sig med denna maktens symbol för att uppmuntra dem,
i spetsen för hvilka han fäktar, emedan han derige-
nom liksom uppmanar fienden att rigta sina vapen
mot honom.

Hornen äro endast löst fästatta på hufwudpryd-
na den, så att de falla både fram- och bakåt, allt efter

som hufwudet röres, och genom en egen, knappt märkbar rörelse med detsamma, böjer sig ofta det ena hornet bakåt och det andra framåt, liksom öronen på en häst, hvilket gifwer dem som bärä denna prydnad ett sällsamt utseende. Detta har en förvånande likhet med den judiska kostymen, i anseende till hornen, hvilka de abyssiniska höfdingarne och Hebreerna buro säs som ett tecken af makt och anseende vid stora högtidsligheter och segerfester.

Indianernas bewäpning består, då de ej hafwa kruit af de hvita, i både och pilare, lans, tomahawk eller stridsklubba, sköld och skalperknif. Bågen sköta de med utomordentlig konst och kraft. Den förfärdigas vanligen af askträd, men äfven understundom af bergsärets horn, mera sällan af pottfisks käbben, hvilka köpas af Indianerna vid Stilla havets stränder. Den är sällan längre än 3 fot och bespänd med buffel- eller hjortsenor, som äro starkt fästade derwid. Pilspetsarne äro antingen af flinta eller ben, stundom af stål, som de erhålla af de hvita. Kogret, som förfärdigas af panther- eller fisklärskinn, innehåller förgiftade och med hullingar försedda pilare för kriget, och ej förgiftade pilare utan hullingar för jagten. Lansen har en tweeggad spets af stål, skafset är af segt askträd och här och der besatt med knippor af menniskohår eller fjädrar. Skalperknivar och tomahawks erhålla Indianerna nu af de hvita för höga priser och ärli- gen till tusendet. Skidorna till knifvarne och skaf-

ten till deras tomahawks göra rödkinnen sig sjelfva och pryda dem ofta ganska rikt. Förrän de kommo i beröring med de hvita kände de intet om wapen af metall. De förfärdigade då sin stridskyxa af ett stycke sten, och deras knif war ett tillspetsadt ben eller en pisselfsten. Åfven stridsklubban har blifvit försedd med en stållinga af de hvita, som infogas i ett något krogigt och fyrkantigt stycke trä af en och en half fots längd, som prydes med messingsnaglar och wanligen med nätt snidwerk. Skölden förfärdigas af buffelns halsskinne. Vill en ung man förfärdiga en sådan åt sig, så antänder han en eld, och utspänner den råa huden med sin kappor horizontelt öfver densamma. Derpå dansa de dertill inbjudna wännerna omkring elden och anropa den Store Anden att skydda försvarswapnet. Allt efter som huden uppvärmes ingnides den med lin som kokas af buffelns klöfwar. Simåningom drager den sig tillsammans, men hålls fortfarande spänd, tills den erhållit sin behöriga tjocklek och hårdhet, hvorpå elden utsläckes. Så snart huden blifvit affyld ger man den sköldens form och bemålar den med dens "Totem" eller wapen, som skall bärä skölden. Dessa sköldar äro utomordentligt starka och fullkomligt ogenomträngliga för pilare, till och med böckulor halfa af om skölden hålls snedt, hvilket Indianerna med stor skicklighet förstå att göra.

De musikaliska instrumenterna, af hvilka man be-tjenar sig wid de mycket ofta förekommande danserna

för att angifwa taften, äro i högsta grad ofullkomliga. De bestå af stramlor som förfärdigas af torfade hundar och syllas med stenar, af trummor eller tamburiner, på hvilka man brukar slå med ett trästycke som oftast äfven är en slags stramla, och den tjocka ändan på trumppinnen är understundom äfven omvälvad med getskinn, för att mildra ljudet. Vid alla krigs- och dansnöjen slås på trumman. Den mystiska flösten är ett ganska särskilt instrument af deras egen uppföring. Tonernas frambringande sker på alldelens olika sätt emot hvad som är brukligt med de civiliserade folkkens bläsinstrumenter. Tonen är för öfrigt mycket mjuk och angenäm. Krigsflösten, vanligen 6 à 9 tum lång, göres af hjortens eller kalfonens benknötter och prydes med brokiga piggsvinstaggar. Höfdingen eller ansörafaren bär den under sin drägt. Den har endast två toner, den högre ger tecken till anfall, den lägre till återtag, de frambringas allt efter som man blåser i den öfra eller nedra ändan, den höres öfver det starka stridsbulle. Den på gränsen s. f. hjorthuds; eller friareslöten har 3, 4 à 6 hål för fingrarne och lika många toner med desse oktaver, den blåses i ena ändan som en klarinett och synes vara en esterhärming af de civiliserade folkkens bläsinstrumenter.

Dansen är ett af de fornämsta och allmänt förekommande nöjen hos alla nordamerikanska indianstammar. Den består af ungefär fyra steg; figurerna och formerna i dessa scener, hvilka frambringas medelst

häftiga språng och vridningar på kroppen, åtföllda af sång och trumslag, lämpade efter dansens rörelser, äro ganska talrika. De flesta af dessa dansar harwa likväl en religiös betydelse. Sålunda dansar man för att tacka Gud för en välsignad skörd af mais, sålunda inwigter man sig genom dans till krigstågen, så uppföra medlemmarne af medicinsällskaperna (ett hemligt förbund) äfven vid wiša tider fromma dansar till de öfvermänskliga mästernas ära, så tror man slutligen sig kunna medelst en symbolisk dans framtrola bufflar, om dessa felats en längre tid, och hvilka, som redan är omnämndt, utgöra dessa jägarefolks hufwudsakliga föda. Hotar hungersnöd, till följe af bristen på bufflar, så befaller höfdingen att denna dans skall uppföras. Då taga männen de förr omnämnda buffelskallarne ned från pålarne i sina hyddor och sätta dem, (vid hvilka vanligen finnes en hundrads af djurets hela längd samt swansen) på hufwidet såsom mäster, hvarpå ungefär 20 börja dansen under det de öfriga åstädde den, för att aflösa de uttröttade. Har en jägare blifvit trött, så lutar han kroppen framåt, en annan skjuter då med en trubbig pil efter honom, hvarpå han störtar ned likasom en buffel. De kringstående springa genast fram till honom, släpa honom vid fötterna ur kretsen, draga sina knifwar, och sedan de symboliskt eftergiort alla rörelser som förekomma vid uppkörandet af en fälld buffel, låta de honom ligga, och hans plats intages genast af en annan.

På detta sätt fortsättes ceremonien ofta under flera dagar, till och med 2 à 3 veckor, tills den har den önskade följen och bufflarne inställt sig. Under denna tid af allmän rörelse, då helabyn swärmar som en bikupa, äro spejare uppställda på fullarne i grannskivet, hvilka, så snart de blifwa varie en buffelhjord, i ögonblicket gifva den för alla bekanta signalen, i det de kasta sina kläder af sig, hvilket genast warseblifwes af andra utlikar i byn och som annåles med ett glädjestr. Jubelrop swara, och allt är uppfylldt af rätsamhet mot den Store Anden och dansarne, hvilka genom deras ceremoni ditskaffat den nödvändiga födan.

Derpå upphör dansen och man uppbryster ofördösligen till jagten. De bästa stycken af bytet offras åt förlänaren af det samma, Wanedo eller Manito, och derpå börjas ett stort kalas. Hvar och en i byn är förpligtad att ega en buffelmanst och att dansa med, så snart han uppfordras dertill, ty endast på detta sätt visar han sig vara en wärdig medlem af samhället och en religiös menniska. Den som möjligen vägrade skulle anses för en elak trollkarl och bli bortjagad eller mordad. Björndansen brukas äfven bland dessa Indianer; alla västra stämmar tycka om björnkött och måste haftva stora förråd af björnfett, för att dermed insinöra sina långa hår och kroppar. De älska äfven jagten efter dessa djur, och flera dagar fört ut innan de tägå ut för sådant ändamål, förena sig alla i att utföra björndansen, sjunga till "björnanden,"

hwilken som de tro någorstädes hässer sig osynlig, och som måste rädfrågas och försonas innan man kan räkna på en lycklig jagt. För detta ändamål hänger en af de mest ansedda medicinmännen, som leder dansen, en björnhud omkring sig, så att den med en sjäder af krigsörnen utstrade hufwudprydningen betäcker hans ansigte och han endast ser ut genom ögonhålen; flera af de dansande bärta mäster af björnhud, och alla efterhärma med händerna detta djurs rörelse när det springer, andra åter framtaßarnes egna ställning och nedhängande, då det, sittande på bakhallen, väntar en fiendes annalkande. Denna besynnerliga och roande mästerad upprepas ofta, efter ett mellanrum af några dagar, innan man tågar ut på björnjagt, och som de påstå, skulle de icke, som redan är nämnde, kunna räkna på någon framgång, om de icke strängt iakttago de föreskrifna formerna.

Klippbergens björn är ett af de mest starka och wilda rosfjur. Den uppnår sundom en tyngd af 2,000 stålpund, och ej fällan händer att han segrar, till och med öfver öfwaude jägare. Men ännu oftare falla jägarnes hästar som offer för honom, på detta sätt är jagten mycket twiswelaiktig, hvorföre man för att blida "björnanden" anställer den nyss omnämnda dansen.

Wida mera passionerade äro krigsdanserna, vid hvilka äfwen sjungas krigssånger. Desammas uttryck hafwa sändse något upphöjd. Sättet att sjunga är utdraget, isynnerhet i början, och slutar i höga toner,

entrystet höjes isynnerhet genom hörens medverkan, hwilken swarar den ene sångaren. Dansen visar i pantomim huru krigaren ligger i bakhall, huru han stormar fram, huru han sätter foten på den besegrade motståndarens nacke, och huru han ofdrager dess hufwudsvål. Följande är ett prof på en sådan krigssång som en resande, Schoolersft, hörde den djupt in i skogen vid Mississippislodens fällor af Eschewewä-krigaren Chechegwyney.

I början tigtaide sångaren sina flammande blickar upp emot molnen, liksom om han varseblef örnarne, segrens förebud; derpå började han:

"Från södern komma de — komma de, krigshoglarne. Hör tonen, huru de skria i rynderna! Jag önskade jag kunde förwandla mig, önskade vara en fogel — vara som den snabb — likna honom." (Han visade sedan genom dans och åtbörder att han aflagt hvarje tanka på fruktan och sjöng:) "Jag lastar frukten från mig, bort dermed. Jag är tapper, jag är tapper!" Derpå beder han: "Bid jordens främre sida synes först lhuset. Sådan kraft förläne du Manedo mig i din nöd!" Nu, då solen skiner, upptäcker han sina flender. Han wänder sig med förebädelse till dem af hans stan, hvilka ej dansa, d. v. s. ej taga del i kriget: "Hvarföre gören i så, i krigare? hvarföre blifwen i efter, i som bären fistens tecken på eder?" Om andra äfwen blifwa hemma så will han likväl sief gå till strids, och så slutar han: "Jag går till stället,

till krigsligen, jag beskrifver krigsligen! Min himmel är schön och klar! må andra twela! frist upp, Manedo! min rätt!"

Vi se att denna sång ej är opoetisk, liksom i allmänhet många af dessa stammar hafwa ädla och föna drag i deras karakter och weta uttrycka dem i deras danser och andra ceremonier.

Dansen begagnas äfven af dem, liksom bland de civiliserade folken, för att erhålla ynnestprof eller något af denna werldens goda, men Indianerna gå härvid ärligare till väga, i det de gifwa den sitt rätta namn, nemligen Tiggaredansen — denna dans utföres ej af tiggare, utan af de förnämaste och mest sjelfständiga ynglingar i stammen, hvilka, med undantag af ör- och korvpjädergördeln, äro aldeles nakne och hålla lansar, pipor och strimlor i händerna; en medicinman ackompagnerar sången med trumman och med de högsta toner han förmådde frambringa ur sin strupe. Wid denna dans sjunger hvor och en så högt han kan, anropande den Store Anden, att denne shall beweka de kringståndes hjertan att de måtte gifwa något åt de fattiga, tilläggande den försäkran, att den Store Anden shall bli ganska god emot dem som visa sig medlidssamme mot de fattiga och hjälplösa.

Skalpdansen eger rum wid strandet af en seger, den dansas om natten wid fackelsten och fort före sångdag. När ett ströfparti återvänder från ett krigståg med fiendens skalper, "dansa" de den 14 nättar å

räd, hvarvid de skryta öfwer sina bedrifter, under det de swänga vapnen i händerna. Mågra unga quinnoer inträda i kretsen och hålla de nyeröfrade skalperna, utan att delta i sjelfwa dansen, under det mannen dansa omkring i kretsen, d. v. s. så upp båda benen på en gång, skria på det förfärligaste sätt och swänga sina vapen så hotande, som om de på stället ville slita hvarandra i stycken; tillika förvrida de sina ansigten i obyggliga grimacer och bita ihop tänderna, med ett ord, de uppföra sig som om de wore i häftigaste striden. Ingen beskrifning är mäktig att skildra det fruktansvärdas intrycket af denna, under nattens mörker vid fackelsten utförda dans.

Skalperingen är ett bruk som förekommer hos alla nordamerikanska Indianer, och består deruti att man med wenstra handen fattar uti håret på en i striden stupad fiende, med knifwen gör en flärra rundt omkring och salunda afslitjer ett slycke af huden af ungefär ett thefats storlek, detta är en segertrofé tillika med håret från fiendens hufwud, hvilket fästas på drägten och kallas skalplockar.

Vanliga bruket att tillreda skalpen består deruti att man spänner den öfwer en liten remsa wid ändan af en 2 à 3 fots lång käpp för att, som Indianerna kalla det, "läta honom dansa."

Ändamålet med skalperingen är känt, men stålen hwarföre denna ceremoni wid dansen så samwetsgrant iakttages hos alla nordamerikanska stammar äro

ännu ej tillräckligt förklarade. Obestridligt är den offentliga glädjehetygelsen ett hufvudändamål, men ännu andra wäsendtliga grunder för den strängt iakttagna skalputställningen gifwas äfwen. Hos några stammar begravwas skalperna efter denna högtidlighet. Den offentliga utställningen har väl till ändamål att göra skalperna allmänt kända, och att förskaffa deras egare det offentliga erkänundet då de nu måste afhända sig dem. Den stora wördnad de bewisa skalperna så länge de äro egare af dem, den sorgliga sången för deras olyckliga offfers andar, äfvensom den stora omsorg och högtidlighet hvarmed de sedan begravwa dem — allt detta ingifwer mig den öfvertrygelsen, att de byxa en widskaplig fruktan för sina öfvervunna fienders andar, och söka försona dessa, till betryggande af sitt eget lugn, genom mängfaldiga ceremonier, hvartill äfwen den ofwannämnda högtidligheten hörer.

Indianerna hafwa äfwen en mängd andra danser, såsom Hunddansen, Dansen på snöskor, Vollspeldansen, Pipdansen m. s., men hvilka ej utrymmet tillåter os att vidare omnämna, endast en wilja vi omnämna i anseende till des sällsynthet.

Höfdingarne och medicinmännen hålla det under sin wärdighet att delta i de endast af ynglingar utförda danserna, men då Catlin hade målat några af de förnamsta höfdingar och krigare i en by, ansägs emedlertid hans "medicin" sā stor, att höfdingarne och

doktorerna beslöt att till hans ära anställa en dans. Detta war, enligt tolkens försäkran, den största ära som funde wederfaras honom. Denna af Catlin fastlade Höfdingedans utfördes midt i byn, af 15 à 20 till en del gamla och altningshärda höfdingar och doktorer. Alla woro prydda med hufvudbonader af krigsörnen's fjädrar och buro i wenstra handen en lans eller staf, i den högra en stramla. En medicinman och tre unga qvinnor sjöngo, och den förra slog på en trumma. Alla byns innewånare woro samlade för att åse det aldrig förr sedda skädespelet, att deras gamla wördiga höfdingar woro med i en dans.

Buffeln, eller rättare den amerikanska bisonoxen uppnår ofta den oerhörda tyngden af 2,000 kilipund, har en lång tofwig, svart mahn, hvilken ymnigt nedhänger öfwer hufvudet och bogbladen, och räcker nästan ända ned till marken. Hornen äro forta, men mycket starka, och hafwa blott en böjning, d. w. s. de bilda en enkel båge, utan det ringaste närmmande till en spiral-linie, såsom falset är med den allmänna oxen och geten. Buffelton är wida mindre än tjuren, och utmärkt genom den egna skynaden på hornen, hvilka alltid äro mera kroftiga och hvilkas spetsar äro wända inåt mot midten af vannan.

Ett af de märkwärdigaste fannetecken på buffeln är den egna bildningen af och uttrycket på ögat, hvars sten är stor och hvit, men des iris deremot svart. Ögonlocken sā alltid widöppna och ögonstenen hvälswer be-

ständigt upp och ned, så att en stor del af iris betäckes genom nedra ögonlocket, under det att det renare hvidögat glänser fram deröfwer i en halfmånsformig skäpnad.

Dessa djur lefva i ordets rätta bemärkelse hjordvis. De beta sundom i ofantlig och nästan otrolig mängd tillsammans och genomtåga wida landsträckor, och det lika så ofta från öster till väster, som från norr till söder, ehuru man har velat förklara detta kringströvande genom regelbundna wandringar i mån af årstiderna. Det ouråde i Nordamerika, på hvilket de utbreda sig är ifrån 30:de till 55:te graden nordlig bredd, och från Förenata Staternas yttersta västliga gräns ända till foten af de klippiga bergen.

De talrika hjordarne af dessa djur, hvilka man sundom träffar på ängsmarkerna, äro omnämnda af många skriftställare, och hvor och en som gör sig mödan att besöka dessa trakter kan få se dem. Vid jakttiden, i Augusti och September, samlar de sig på många fälten i så stor myckenhet att ängsmarkerna bokställigen på flera mil synas aldeles svarta. Man ser då icke fällan flera tusende af dem inswepta i ett moln af damm som frambringas af tjurarne, hvilka välter sig på marken eller urfinnit kämpa emot hvarandra. Dessa förfölja alltid forna, och hela massan är i en ständig rörelse, hvorvid alla ouphörligt utjöta ett djupt, doft vrålande, som liknar en aßlägsen åska.

När dessa stora djur, hvilka i anseende till deras

starka och tofwiga här lida mycket af sommarvärmien, beta i lågländta trakter, der mellan gräset finnes något stillastående watten, hvorunder jorden är uppnjukad, lägger sig buffeln ned på ett knä, uppkastar jorden med hornen och sluttigen med hufvudet, hvorigenom en fördjupning uppkommer, i hvilken vattnet nedtränger och bildar ett svalt och angenämt bad, hvari han sörtar sig liksom swinet i smutsen.

I detta kostliga bad lägger sig nu buffeln på sidan och vänder sig kretsformigt omkring på ryggen, med tillhjelp af hornen och puckeln, hvorigenom han sjunker ännu djupare ned i gyttian, som, då han siger upp, beträcker honom som ett murbruk, förändrar hans färg och neddrypper från alla kroppens delar, hvilket ger honom ett afskräckande utseende.

Indianernas älplingsjagt i dessa trakter är den efter bufflar, hvilken nästan alltid eger rum till häst och med båge och lans, de hafwa sinn, men ganska brukbara hästar som de fånga på ängsmarkerna, der man påträffar dem i talrika hjordar. På sin lilla villda häst, hvilken blifvit inöfwad några år, spränger Indianen uti fullt galopp in i buffel-, elg- och till och med antilophjordarne. Hästen är ängsmarkernas snabbaste djur, och förer sin ryttare med lättethet till wildbrådet, som på så stegs afstånd blir ett lätt byte för hans dödande wapen.

Vid en jagt på buffel eller annat djur, "afsläder" Indianen wanligen sig sjelf och sin häst, i det

han fastar ifrån sig sköld, koger och hvarje klädesper-
sedel som kunde vara honom till hinder, i wenstra han-
den tager han bågen och fem eller sex pilar samlat vid
högra handen, (eller fästad vid gördeln) hänger en
tung piska, hvilken han begagnar på ett obarmhertigt
sätt, för att dermed uppegga sin häst till det snab-
baste lopp.

Dessa hästar äro så inöfwade, att Indianen gan-
ska litet behöfver begagna tygeln, som hänger på hä-
stens hals, hvilken närmar sig buffelns högra sida,
hvarigenom ryttaren sättes i stånd att afsljuta sin
pil åt venster; sådant sker i det ögonblick, när han i
framlandet befinner sig midt emot djurets hjerta, som
då träffas af den dödande pilen, "ända till fjädern." När Indianen förföljer en talrik hjord, framrusar
han wanligtvis tätt bakom densamma, till dess han
utvaldt det djur han will döda, detta söker han att
så fort som möjligt skilja från de öfriga, derigenom
att han spränger in mellan densamma och den öfriga
hjorden.

Indianerna betjena sig aldrig af någon egentlig
tygel med tråns, utan endast af en grimma, som med
en leif är fästad under hästens nedra käk, och som
användes mera till att hålla än styra honom. Har
Indianen rigit hästens lopp emot den af honom ut-
sedda buffeln, så anstränger han alla sina krafter att
föra honom så nära djuret som möjligt, under det
grimman ligger orörd på halsen och ryttaren med

spänd båge lutar sig framåt på hästens wenstra sida
för att göra det dödliga stötet, så snart han hunnit
fram bredwid buffeln. Hästen, som instinktivt skyr
detta djur, håller ögonen spända på det framför honom
löpande ursinniga bytet, och så snart han kommit
allt för nära detsamma — ryttaren må ha slju-
tit eller icke — wänder han sig bort för att undvika
hvarje sammanträffande med buffelns horn, hvilken
osörmodadt rusar mot sin försölkare; men oaktadt all
ryttarens försiktighet och i trots af hans springares
skarpfinnighet, förekomma likwäl ofta dylika fruktans-
värda kollisioner, ty ifwern wid denna jagt är så stor
att instinkt och förmukt förlora sitt herravälde, och rytt-
are och häst förläta sig emot döden såsom skedde det
endast till tidsfördrif och nöje.

Om våren är denna jagt förenad med många fas-
ror, under det den från ungdomen dermed syskelsatte In-
dianen anser henne som ett nöje, under ridten icke för-
lorar andedrägten, och med säker hand afsljuter sin pil.

När Indianen på jagt förföljer en buffel och i
krig en fiende, läter han wanligtvis sin laço släpa
efter sig på marken. Denna är en 10 à 15 alnar
lång rem, fästad af tåa läderremmar. Om han råkar
falla från hästen kan han då alltid dermed qvarhålla
denne. Laçon nyttjas buswudsakligen för att fånga
vilda hästar, derigenom att man fastar en vid den-
samma fästad snara öfver deras hals.

Under den långa och ganska stränga vintern nytt-

jar Indianen skidor, hvaremedelst han lätt kommer fram öfver snön, under det bufflanne genom sin stora tyngd nedsjunka deri och fölledes lätt blifwa sna förföljares byte. Snör bläser bort från höjder och deras sluttningar, så att dessa helt och hället blottas och tienas bufflarne till betesplatser; deremot hopar den sig till sådan mängd i dalar och hälvdagar, att det blir emöjligt för det förföllda djuret att arbeta sig derigenom. Som bufflens hår under vintern är längst och tätaast, och buden salunda har ett större värde, så dödas djuren ofta under denna årstid. Dessa afdrager man endast buden för att sälja åt pelshandlarne, och köttet lemnas åt wargarne.

Skidorna, hvilka ha ganska olika former, äro vanligen 2 à 3 fot långa eller deröfwer breda, och bestå af en eller flera ramar, hvoröfwer ett nät af läderremmar är spändt; härvid fästes footen likasom på en skridko. På dessa skidor halar Indianen med otrolig snabbhet öfwer snön, utan att nedsjunka deri, och lemnar knappi ett spår efter sig.

Menniskan eftersätter buffeln under alla årstider och på alla upptänkliga sätt; hon jagar honom till häst på slättarna, förföljer honom om vintern på snön, flyrger sig under en warginast på den sorglöst betande och nedskjuter honom innan han ens anat någon tara.

Der finnas luffelliga varieteter af wargläget; den fruktansvärdaste och talrikaste är den hvita war-

gen, hvaraf hvarar af 50 till 60 ströfwa omkring på slätterna och på afstånd likna en färjhjord. De uppnå en storlek af den starkaste Newfoundlands hund. Om bufflar wankas i mängd och wargarne således icke sakna föda, äro de oskadliga och fly för menniskan. De hålla sig alstid i buffelhjordarnes grannskap, för att gripa det som jägarne qvarlempa af det nedlagda wildbrådet, eller anfalla de sårade djuren. Om bufflarne äro tillsammans i en hjord tyckas de föga frukta wargarne och låta dem komma helt nära. Den-na omständighet begagna Indianerna för att synja sig på bufflarne, sälunda att de draga en fullständig warghud öfwer hufwudet och i denna mast ofta krypa fram en half engelsk mil på händer och fötter, tills de på få iteg närmat sig den bekymmerslösa hjorden och med lätthet funna skjuta de sista deribland.

Buffeln är i sig hself ett ganska fegt djur och flyr med mycken räddsla menniskans grannskap; men om han blifvit upphunnen och sårad, så vänder han sig ofta med det största raseri mot sin förföljare, som då måste söka sin räddning i flykten. Hästarne bli då vanligtvis dödade, under det Indianen wet att rädda sig genom sin slicklighet och skarpsinnighet.

Catlin beskrifwer en jagt på bufflar som han beswistade under det han besökte en indianstam som kallas Mennitarrier:

"Lika djurfwe och osförträckte som Mennitarrierna äro i frig, äro de på jagt, och isynnerhet väcka de-

ras buffeljagter beundran hos alla dem som äro witten-
nen dertill. Åsven jag war en gång närvarande vid
en sådan jagt och måste tillstå att den öfverträffade
alst hwad jag någonzin sett af sådana slags uppträ-
den, hvorföre jag will nämna några ord derom.

"Mennitarrierna hade i flera månader lidit brist
på fött och fruktade redan det bufflarne vandrat så
långt bort att de skulle nødgas dö af hunger, då oför-
modadt en morgonbyn underrättades om en buffel-
hjords ankomst. Genast redo mer än hundrade yng-
lingar bewäpnade ut på slätten och hösdingen sade
mig att en af hans hästar stod wid hyddans dörr i
beredskap för mig, om jag ville delta i jagten, jag
emottog den wänliga inbjudningen, satte mig upp på
hästen och galopperade med jägarne ut på slättmar-
ken, der wi snart på afstånd upptäckte en betande
buffelhjord. Nu gjordes halt, och anfallsplanen be-
stämdes; jag hade endast hos mig blyertsspenna och
skitsbok, hvorföre jag mest höll mig i bakgrunden för
att kunna observera allt.

"Anfallsplanen var, hwad der i landet kallas en
"kringrännning." Alla jägarne, som redo på sina buffel-
hästar och woro wäpnade med både och pilar och en
lång lans, delades i twenne kolonner, som togo hvor
sin motsatta rigtning, på en engelsk miles afstånd dro-
go sig omkring jorden och, på ett gifvet tecken, läng-
samt närmade sig densamma. Då slutligen den sorg-
lösja hjorden wädrade fienden och i största förvirring

grep till flykten, jagade ryttarne i fullt galopp och under ett fruktansvärdt anströ åt den punkten der buflarne syntes vilja genombryta linjen, hvarpå dessa hastigt wände om och flydde i motsatt rigtning, der de på lika sätt emotogos och nu råkade i den högsta oreda. Emestertid hade alla jägarne hunnit fram och bildade nu en sammanhängande linje omkring de försträcka djuren, som trängde sig tätt intill hvarandra, och nu började den egentliga jagten. Jag hode på ringa afstånd derifrån ställd mig på en upphöjd punkt, der jag noga kunde öfverse hela stridsfältet.

Snart uppslegg ett tjockt dammoln der jägarne galopperade omkring och med pilar och lansar angrepo wildbrådet. Djuren blefwo likwäl ofta urförmiga genom sina erhållna sår, wände sig med uppstående mähnar emot sina fienders hästar, dödade dem med en enda hörnslöt och twungo ryttarne att medelst flykten rädda sina lif; sundom, när buflarnes täta massa öppnade sig, inträngde jägarne midt ibland dem, emedan de endast woro skne efter sitt byte och af dammet hindrades att se sig omkring. De twungos nu af omtanke för lifwets bergning att stiga öfwer buflarnes ryggar och öfverleuна hästarne åt sitt öde.

Många ryttare förlorade i denna förvirrade strid sina siringare, och frälste sig siefwa endast genom sina snabba fötter; flere, som woro helt nära att upphinnes af buflarne, sprungo hastigt åt sidan och kastade det sycke buffelhud som de buro omkring lifvet,

öfver de rasande djurens ögon och horn, och dödade dem sedan med pil eller lans; andra förfölje och nedlade de ängsliga djuren, hvilka, undkomma ur striden, sökte rädda sig öfver ängen.

"På detta sätt förbyttes jagten snart i en ordentlig träffning, som räckte i 15 minuter och slutade med förstöringen af hela hjorden, hvilken säkert bestod af flera hundrade djur.

"Då allt var slut, stego jägarne af sina hästar, förde dessa vid tygeln, och gingo sålunda omkring bland det fällda och döende wildbrådet, då hvar och en på sin pil igenkände det han nedlagt och drog pilen utur såret. Derefter satte sig alla ned på jorden, rökte några pipor och återvände så till byn.

"Nu stökades några krigare till höfdingen, för att underrätta honom om jagtens utgång, under det andra meddelade samma nyhet åt enskilda familier. För att nu skaffa köttet i säkerhet, begåfwo sig några hundrade quinnor och barn till slagsättet, der de tillbragte dagen med att draga huden af de fällda djuren och sönderfära köttet, hvilket de förde till byn dels på egen rygg, dels på hästarnes. Åfwen infunno sig åtminstone tusende unga och gamla hundar, som fordrade sin andel af detta rika förråd för att silla sin hunger.

"Jag betraktade detta uppträde mer än en timma och roade mig mycket åt striden mellan quinnorna och hundarne.

"Så länge buffalkalwarne äro späda, hålla sig tjurarne alltid i kornas grannskap, och vid denna tid är det ganska farligt att angripa dem, ty man kan med säkerhet wänta att de söka förswara sig, hvarvid jägarne måste bista hvarandra. Under de första 6 månaderna är buffalkalwen röd, och då få lik vära wanliga hemtanda kalwar, att man kan mistaga sig derpå. Om hösten, då han byter hår, får han likväl en brun färg, som han sedan behåller. Då jag varit med på jagt efter en hjord som haft ibland sig några weckor gamla kalwar, hafwa dessa fällsamma språng ofta roat mig. I den förvirring och trängsel som uppkommer ibland den, ofta af flera tusende besökande hjorden, förlora kalwarne ofta sina mödrar ur sigte och blifwa långt efter både hjorden och de jagande. De äro då i sior förlägenhet hvar de skola funna gömma sig, emedan den leumna slätten icke erbjuder något annat än 6 till 8 tums högt gräs, eller en föga sörre buske af wild salvia. Till en sådan springa de ibland, knäböja der, sticka nosen in i busken, tillsluta ögonen, och anse sig sannolikt fullkomligt säkra, under det de låg på bakfötterna och således äro synliga på en engelsk mils afstånd. Vi redo ofta tillbaka samma väg som vi förföljt hjorden, för att uppsöka dessa små darrande djur, som vid vär annalkande icke öfvergåfwo sin ställning, och höllo sina ögon oafsläktigt wända emot os när vi stego af hästarne. De låta då fånga sig efter ett svage mot-

ständ; enligt ett här allmänt bruk har jag sundom lagt handen öfver kalfwens ögon och flera gånger blåst honom hårdt i näsborrarne, hwarefter han följt min häst flera engelska mil ända till stället. Jag hade förut hört talas om detta fällsamma bruk, men aldrig welat tro derpå, förrän jag sself öfvertygat mig om medlets tillförlitlighet. Herr Laidlaw, en agent för Pelsverkeshoppaniet, har på detta sätt fångat ett duksfin kalfvar, som uppsöddes med en tam kos mjölk; han ernade sticka dem med ångbåten till St Louis, i hvars grannskap han egde en stor plantage, men som ångbåten hade en väg af mera än 200 svenska mil att tillryggalägga, och desfutom blef liggande under nära 14 dagar på en sandbank i ett land der ingen mjölk fanns, så dago de alla utom en enda, som nu trifwes ganska väl på den ofwannämnda egendomen.

"Den resande i detta land kan ej tillbakahålla den nedslukende tanken, att den tid ej är särdeles afslagen, då det sista af dessa ädla djur skall falla ett offer för så wäl de röde som de hvite männens oforsiktigta förföljelser, och att dessa sköna ångsmarker då skola blixtwa utan wildbråd och utan inwånare; men på det man ej må tro, att denna föreställning endast är en fantasibild, så will jag anföra ett faktum som skall bewisa mitt påståndes riktighet.

"Då jag i Maj 1832 under min resa uppför Misourisfloden, anlände til Fort Pierre, berättade mig herr Laidlaw att så dagar förut hade, på flodens an-

dra sida en talrik buffelhjord visat sig, hwarefter wid middagstiden en flock af 5- till 600 Indianer af Sioux-stammen satt öfver floden och wid solens nedgång återvänt, medförande omkring 1400 färskta buffeltungor, för hvilka de endast begärde några galloner bränwin, som de genast utdrucko. Detta buffflarnes nedläggande på en tid då deras hud är utan hår, och föliaktigen är utan wärde, och man i lägret hade stora föttsörad, är ett oemotsägligt bewis på den indianiske karakterens sorglöshet."

Man borde mindre fördömina Indianernas — de åtminstone som stå i närmare beröring med de hvite — begär efter bränwin, men, då ingen af de hvite, hvilka af Indianen hållas flokare än han sself, då ingen af dessa förmanar dem att upphöra dermed, snarare uppmuntrar dem till förtärandet deraf, och många afwen sselfva begagna denna dryck, bör man ej så strängt bedömma den okunnige Indianen.

Vi hafva förr omnämndt att Indianen är en skicklig ryttare, men som utmärkta sådana må man nämna Kamantscherna, en stam som ännu ej kommit i särdeles mycket beröring med de hvite.

Catlin, som afwen besökte några af deras byar, förundrade sig mycket öfwer deras skicklighet. Deras förmästa nöje är kapprännning; ingenstädes finnes mer fulländade jockeyer än här, hvilket också är ganska naturligt i ett land så rikt på hästar, som genom sin naturbefäffenhet är så lämpligt för ridning, och

der alla från barndomen få öfva sig deruti. Bland deras ridkonster förvånade sig Catlin i synnerhet öfwer en krigslist, som läres af hvarje ung man i stammen. Den består deruti att ryttaren hastigt fäller sin kropp ned vid hästens sida och derigenom skyddar sig mot sin stendes wapen, under det han med hälarne håller sig fast på hästens rygg, och sålunda hastigt kan åter kasta sig upp, samt sedan om så behöfs, nedfälla sig på andra sidan. Nedkastningen sker under sträckande galopp, och ryttaren håller derunder hägen, földen och den 14 fot långa lansen, och begagnar dessa wapen då han spränger förbi sin fiende, för att skjuta sin pil öfwer hästens rygg eller dess hals. En ung man af Panih-stammen, som begagnade samma krigslist, berättade till och med att de brukade affjuta pilen under buken på hästen, och på detta sätt kunna dödligt sähra sin fiende. Catlin såg icke sjelf detta konstnyske, men af det han såg, är han benägen att tro, att de unga männen äfven woro i stand att werkställa hvad de sproto af.

När de unga männen utfört denna manöver till hans nöje, i det de galopperade runt omkring tälten, bemödade han sig flera gånger att nalkas dem, men förgäfves; han ville neuligen utforska på hvad sätt de gjorde det möjligt att hänga så nära hästen, under det deras kroppar endast medelst hälarne fasthölls på dess rygg. Slutligen löste en ung Indian, som erhöll litet cobat, gatan, och saken blef nu mera

förfärlig, ehuru den ännu alltid är beundranvärd. Hvarje häst har nemligen omkring halsen ett tåg af bär, hvars båda ändar äro fästade vid mähnen i manken, hvarigenom uppkommer en snara, i hvilken armen så insättes att fröppens tyngd hvilar på midten af övre armen, under det ryttaren håller sig fast på hästryggen med bälarna, för att hvarje ögonblick åter kunna intaga sin urprätta ställning.

De äro desutom mästare i andra ridkonster och funna således med fog räknas till de mest utmärkta ryttare.

Kamantscherna äro sna till växten och fallna för fetma. I sina rörelser äro de ewiga och oskickliga, och till förs en af de mest oansenliga och fula stammar; men så snart de kommit till häst, äro de med ens förmudlade, och öfverroska åskådaren geoem lättheten och elegansen i sina rörelser. En Kamantscher till förs befinner sig utom sitt element, liksom fisken på torra landet. Men i samma ögonblick han lägger sin hand på hästen, blir till och med hans ansigte skönt, och han flyger framåt som ett helt annat väsen.

Vanligtvis fånga Indianerna sina hästar sålunda, att man, under det man förföljer dem i fullt galopp, fäster lajson omkring halsen på dem, hvarigenom de ryckas till marken.

Will Indianen fånga en wild häst, så sätter han sig upp på den snabbaste springare han kan få, lindar lajson om armen och spränger i fullt galopp in

ibland hjorden; har han fastat snaran om halsen på en wild häst, så stiger han af sin egen och springer så fort han kan, under det han simåningom och försigtigt läter lajson glida genom handen, till des hästen, utmattad i brist på andedrägt, faller till jorden. Han närmar sig nu försigtigt hästens huśwud, binder den vid framfötterna, upplöser lajson, på det han åter må fritt andas, och fäster en snara om djurets nedra käf, hvarigenom han får det i sitt vält och gör det osörnöget att fästa sig på ryggen, ty hästen slår vanligtvis omkring sig så snart han åter får andas, till des han, helt och hållt betäckt med skun, underkastar sig mänskans herravälde och för hela sin lefnad blir des slaf. Han lägger nu handen försigtigt på hästens nos och ögon, blåsser honom i näsborrarne och derwid är han tämd; nu loßar han remmarne och för honom till lägret, antingen vid tygeln eller ridande derpå.

De wilda hästarne äro sna, men kraftsulla diur, med starkt utåt liggande ögon, smal nos, stora näsborrar, tunna fötter och smidiga lår. De härstamma osördigt från de hästar som Spaniorerna medförde vid Mexicos eröfring, och hvaraf några sprungo hort kring slätterna, der förvildades samt nu, genom sina afkomlingar uppfylldt de omåttliga ängarne ända till Winipeg-sjön, 3-400 svenska mil upp mot norden.

Siuverna kalla hästen Schonka wakon (Medicinhunden).

Indianerna äro ej heller litet stolta då de lyckats

erhålla en god häst, och afyttra denna högst sällan, och då emot ett mycket högt pris.

Då Catlin besökte Näs-indianerna och önskade afmåla deras höfding Kih-o-kuk kom denne till honom, åtföljd af 20 af de anseddaste i stammen, medförande hela sin garderob, på det Catlin måtte välja den klädnad som han ansåg vara bäst passande för höfdingens porträtt; med dennes tillstånd waldes en fullständig indianisk drägt. På hans begäran porträttades han till häst, emedan han var mycket stolt öfver sin flicklighet att rida, och tog sig ganska bra ut på sin svarta gångare, som säkert är den wackraste i landet.

Då Catlin två år derefter höll föredrag i New-York öfwer Indianernas plägseder, var äfven bland de 1500 åhörarne Kih-o-kuk, hans hustru och son, samt 20 höfdingar och frigare af hans stam, som på väg till Washington nu woro närvarande i New-York. Catlin wissade åhörarne ett antal porträtter, som alla igenkändes af Indianerna, och då slutligen Kih-o-kuks porträtt framtogs, sprungo de alla upp och helsade det med ett högt stri. När det blifvit tyft, yttrade höfdingen följande ord till församlingen: "Mine wänner! jag hoppas i förläten mine män att de göra så mycket buller; men de blefwo så betagna af att se mig på min älsklingshäst, hwilken de alla genast igenkände."

Vi wilja nu berätta en anekdot om sonen till en

höfding för Ašiniboinernas stam^{a)}), hvilken mycket utmärkt sig, så väl genom sitt utseende, sitt sharpinne som tapverhet i fält och skicklighet på jagt. Denna berättelse visar oss dessa wildmarkens barn i all deras enfald. De lyssna med förväntning till de pelshandlarens eller jägares berättelser om de civiliserade folkens seder, land och bruk; men deras barnsliga förstånd funna ej fatta undren af våra förhållanden, de trodet är medicin eller trolldom, och att "liuga som en hvit man" är ett ordspår bland dem.

Nedan länge hade Wei-dschun-dschu eller "Dufäggshufwudet" lyssnat till berättelserna om de bleka ansigtenas medicin och stora höfdingar. Han, som hade varit segrare i mången strid, som pryddes af talrika skalper af hans rövade fiender, han måste nu resa till östern och röka fredspipan med den store höfdingen. Det var om vintern år 1832 som han begaf sig med några rändebud från Ašiniboinerna till Washington. Då de foro nedför Missourisoden från mynningen af Yellow-Stone, och uppnådde de hvites

första nybyggen, började Wei-dschun-dschu och en annan Indian af hans stam, att skrära en skrära i sina pipskärt för hvarje hus de foro förbi, på det de skulle kunna vid hemkomsten visa sina landsmän huru mänga af de hvite männens "wigwams" de sett på deras resa.

Detta gick ganska bra i början, men ju längre de foro nedför floden, ju mera talrika blefwo boningarne, och snart woro ej allenaest deras pipskärt, utan äfven handtagen till deras stridsklubbor öfversvärt bestäckta med skärnor. Vår slacks Wei-dschun-dschu kom i förlägenhet, men han fann snart på råd. Då båten en dag lade till vid stranden, lemnade han denna med sin ledsgare och star utaf några långa stafvar, från hvilka de afslalade barken, och nu woro de allsammans ifrigt sysselsatte att öfverslyta alla redan gjorda skärnor på stafwarne, men äfven tillägga en ny för hvarje hus de foro förbi. Detta gick åter bra under några dagar, men snart woro stafwarne betäckta med skärnor; man använde nya stafvar, och då hussens antal ökades från timma till timma, så räckte äfven de ej till. Slutligen kommo de till St Louis, en stad med 15,000 invånare och omkring 2,000 hus. Det blef för starkt för våra goda Indianer. De rådplägade först allvarligt med hvarandra, och efter kort tid fastade de sina stafvar i floden.

Nu inträdde de i staden och uppväckte ej ringa uppskende, ty Wei-dschun-dschu var i sanning en stå-

^{a)} Betyder "Stenköpare," hvilket namn de erhållit af deras method att koka kött. När de dödade ett djur gräfde de ett hål i jorden af vid paß en vanlig qrvias storlek, lade deröfwer ett stöcke af djurets råa ryggahud, nedtryckte den i jorden med handen, så att det slöt sig tätt till sidorna, fyllde gropen med vatten, lade köttet deruti, glödgade stearin i en der invid uppgiord eld, och nedlästade dem i vattnet till dess köttet blef kött.

lig man. Han stoltserade omkring, klädd i sin nationaldrägt; benkläderna och rocken woro gjorda af bergfårets skinn och rikt prydda med piggswinstaggar och skalplockar; deröfver hängde hans långa hår ned i flätor, hufvudet betäcktes af en rik prydnad, förfärdigad af krigsörnens fjädrar. Hans mantel war en

ung buffels hud, hvarpå hans bragder woro föreställda. Roger och såghe hade han hängt på sig, och till och med ej glömt sin sköld. Men i Sit Louis stannade han ej länge, det afslagna Washington war målet för hans resa.

Hans förväntning ökades för hvarje dag. Han kom från stad till stad. Den ena ångbåten efter den andra brusade förbi honom och den "sjora medicinen" blef för hvarje timma större. Han fortsatte sin resa på floden Ohio, kom förbi den stora staden Cincinnati, och sikt nu se jernbanorna med de frustande lokomotiverna. Hans förväntning funde ej mera stegras, då de likt stormwinden ilade fram med ett wagntåg. Han anlände, sedan han slutligen genomskurit de rika odlade trakterna och Alleghanyberget, till Washington. Hans första besök gällde Presidenten. Han räckte honom först handen och rökte fredspipan med honom, och war den siste som lemnade de bleke männens hus. Men Washington blef ej ensamt målet för hans resa. Han besökte ännu många rikt befolkade städer i Förenta Staterna, såg hafvet med dess många skepp och slutligen den wäldiga staden New-York. Tusentals hus äro der tätt sammanträngda, hundratusental s människor röra sig på vägarne, och i haumnen synes en skog af master. Skepp komma, skepp gå, kanonernas dunder salutera och besvaras, en ångbåtilar förbi en annan och emellan dem röra sig wäldiga linieskepp, med deras hundrade kanoner och dess jättemaster. Han såg fästnin-

garne, de bleka krigarne och deras kanoner, fyrverkerier och luftballonger, och återvände nu kommande vår till Washington. Ånno väckte han ett astmänt uppseende, och för att glädja honom hade Presidenten i utbyte mot hans präktiga nationaldrägt gifvit honom en fullständig militärkostym.

Han bar nu en rock af det finaste blåa fläde, besatt med guldgalon, på skuldrorna två vändiga exdletter, om halsen en glänsande svart halsduk, och hans fotter woro insvängda i ett par wattentäta söslor, hvorigenom hans gång blef osäker och wacklade. På hufvudet bar han en stor båtverhatt med breda silfvergaloner och en två fot lång röd sjäderbuske; den nyfwa rockfragen räckte honom ända upp öfwer öronen, och öfwer ryggen hängde hans långa rödfärgade hår i fligor. Omkring halsen bar han en stor silfvermedali, i ett omkring lifvet gående skärp en lång släpsabel som ej sällan råkade emellan hans fotter. Hjewe händerna hade ej blifvit utan civilisation; de betäcktes af getskinnshandskar, i den högra höll han en stor solsjäder och i den venska ett blått paraply. Sälvunda utslosserad lemnade den stackars Weisshundschu Washington, sådan stoltserade han omkring på ångbåtens fördäck och hvislade den nordamerikanska nationalångan "Yankee doodle!" S:t Louis hade den glädjen att återse honom i hans nya förvandling, men hans hjerta längtade till hemorten. Slutligen landade ångbåten. Han sattade sitt pick och pack,

glömde ej heller att taga en ankare bränvin under armen, samt att sticka två buteljer, fylda med samma ärla dryck, i fickorna. Den förväntade indianbefolningen i byn hade samlats vid landningsplatsen, så att här förvandlade wän skred fram mellan dem.

De närvarande, och bland dem hans hustru, hans wänner och slätingar, gjorde ej det minsta tecken af igenkännande, oaktaadt de väl wiste hvem det var som sälvunda stoltserade fram emellan dem. De anlände till byn, han satte sig ibland dem, de andra placerade sig rundt omkring honom. Intet ljud hördes; han såg på de fina liksom på fremlingar, och försedan de under en half timma stirrat på hvarandra började de småningom mycket långsamt och formligt att igenkänna hvarandra. Hans ankomst blef fänd bland de röde männen af hans släk; man strömmade dit från alla sidor, och dag och natt var en ljudlös mängd församlad kring honom. Här höll han föredrag öfwer "de bleka ansigtengas" seder och bruk, och berättade de underbara scener till hvilka han warit wittne under sin resa. Men hans enkla berättelse förekom wildmarkens söner så otroliga, att de förklrade honom för en stor lögnare. "Han har," sade de, "warit bland de hvite, hvilka äro stora lögnare, och allt hvad han lärt hos dem är lögner. Han förföll basligt i onåd, förlorade all utsigt till en betydande rang, blef skydd af höfdingarne och ansågs som en

förlorad medlem af stammen. Blott den stora hopen lyßnade ännu vid elden till hans berättelser.

Nedan dagen efter hans ankomst förfärdigade hans hustru ett par benkläder af skörten till hans rock och gjorde sig praktfulla strumpeband af hans hattgalon af silfver. Den förförande rocken bars nu af hans bröder, under det han sjelf syntes och wandrade omkring med koger och båge utan rock och i blotta skjortan. Sabeln bibehöll ännu sin plats, deremot utbyttes stöslorna emot mockasins^{*)} redan vid middagstiden. Bränwinet anlitade han slictigt, så att anfaren redan var tönd efter två dagar, och af hela den ståtliga kostymen återstod intet mer än hans paraply, hvilken han äfven förde med sig vid hvarje väderlek, under det han för öfrigt återtagit sin läderkläddning.

I denna drägt, med paraplyen som det enda återstående bewiset af hans förra jorhet, började han nu, i nyktra ögonblick, att enkelt och sannt berätta för sina landsmän, hvad han sett och upplevat på resa i östern; men detta var dem för mycket underbart och otroligt att de skulle kunna tro det; han berättade om den stora mängden af hus, de stora och snaa städerna, all deras rikedom och präkt, om reforma på ångvagnar, postwagnar och ångbåtar. Han beskref de stora slotten, de stora skeppen, bryggorna, det

*) Skodon af hjortläder.

stora rådhuset i Washington och hvad som man derslädes uträttade, de underbara maschiner som derslädes woro hopade i ett hus, hvilket han äfven kalla de "den största medicinhydda" som han någonsin sett. Han sildrade den stora militärparaden i New-York, uppstigandet af luftballongerna, den omärtiga massan af hvita menniskor och de hvita "squaws" (qwinornas) schönhet. Men allt detta öfvergick hans förväntade åhörares fattningsmöjligheter i sådan grad, att det omöjlichen funde vara sannt, och han måste deraf föra den störste lögnare i verlden.

Likväl väntade honom en ryktbarhet af annat slag. Man kallade honom "medicinemannen," ty den som wore i stånd att uppsinna och frambevärja sådana saker, funde ej vara en vanlig menniska. Till och med höfdingarne bewisade honom de största hedersbetygelse till fölse af hans stora medicin; men hans medicin var af ett aldeles eget slag, den erhöll det twetydiga namnet "lögnemedicin."

Aftning och beundran öfvergingo snart till rysning och fruktan, så att man slutligen kom öfwerens att befria verlden från ett djur som hade en sådan öfvernaturlig förmåga. En ung man af stammen öfvertog utförandet deraf, men huru det skulle ske war honom okändt, ty att en vanlig böckula ej kunde döda en så wäldig lögnare syntes honom vara en afgjord sak. En dröm hielpte honom ur förlägenheten. Till fölse af densamma begaf han sig till fästet

wid mynningen af Yellow-Stonesfloden, och dref så långe omkring det derstädes warande förrådshuset, tills det lyckades honom att själva handtaget på en jernpanna, tv endast detta förmådde att döda odjuret. Nu gick han in uti skogen och silade så länge på detta, tills det passade i böspipan, och lurade nu på den slackars Wei-dschun-dschu. Han träffade honom, då denne juu stod och samlade med en pelshandlare, själde sig bakom honom och krossade hans hufwud. Så slutades Wei-dschun-dschus "Dusäggshufwudets" lif, storhet, förhoppningar och stolthet. Han var en tapper frigare, som resje nära 400 mil för att se Presidenten och den civiliserade världen, men förskräcktes och mördades som trollkarl, för det han wid sin återskönst omtalat rena fanningen.

Catlin berättar äfven en annan händelse som karakteriseras Indianernas seder, som tilldrog sig då han väistades hos den stora och mäktiga Siouxstammen. Under det han väistades der afmålade han flera af stammens mest ansedde män. Målningen var dem fullkomligt osöktarlig och väckte sällunda deras största förväntning.

Medicinemannen blefwo likväl afundsiuka deröfwer, att tilloppt af dem som ville bli porträttade var så stort, de talade utansför hyddan till folket, sägande att allefamnans woro narrar, att de som läto måla sig snart skulle dö; att bilderna, som innehöllö en anseelig del lif, fortlefde i de hwites händer, men

att de, som de föreställde, ej skulle hafwa något lugn efter döden.

Churu de redan porträttade något oroades här, af, wille de likväl ej låta märka sig, under det de icke målade ej wille synas gifwa dem efter i mod, och således trotsade den fara de alla i mer eller mindre grad fruktade. Wid denna tid uppkommo twister dem emellan, och i stället för den brosiga unterheten hörde man det fruktansvärdā krigsropet och en indianst träffnings hela larm. Catlin var då sysselsatt med Mah-to-tschih-ga (den lille björnen), och målade hans porträtt i profil — denne man var höfding för One-pa-pa-horden och var en ädel, stön man. Porträttet var nära färdigt, då en Indian wid nann Schon-ka (hunden), höfding för Kas-a-schi-ta-horden, en elak, sträf, af alla de andra höfdingarne förskräckad person inträdde i hyddan, satte sig midt emot målningen och, sedan han en stund betraktat den, sade: "Mah-to-tschih-ga är endast en half man."

Wid dessa ord rände en dödstryknad i wigwam, under det höfdingarne fastlade ängsliga blickar på hvarandra och tydlijen syntes bekymrade för följderna. Slutligen frågade Mah-to-tschih-ga utan att blinika med fast röst: "Hwem säger det?" — "Schon-ka sade det, och Schon-ka kan bewisa det," blef svaret. Nu rigtade Mah-to-tschih-ga sina ögon med en blick af det djupa förskräck på Schon-ka och frågade: "Hvarföre säger Schon-ka det?" — "Fråga We-tscha-sh:a-wa-kon

(målaren), han skall säga dig det, han vet att du endast är en *half man*, han har endast målat häften af ditt ansigte, emedan han vet att den andra häften duger till ingenting."

"Om målaren säger det, skall jag tro det, men om "hunden" säger det, så måste han bewisa det."

"Schon-ka säger det och Schon-ka kan bewisa det, om Mah-to-tschi-ga är en man, och det är nödigt att de hvite männen visa honom aktning, så bör han ei blygas, utan göra hwad Schon-ka har gjort; ge den hvite mannen en häst, och låt honom sedan se hela ditt ansigte utan att blygas."

"Om Mah-to-tschi-ga dödar en hvit man och stjäl en häst, så må han stämmas att se på en hvit man, till dess han bringar honom en häst."

"Om Mah-to-tschi-ga lägger sig i ett bakhåll och mördar en tapper och aktningsvärd Sioux, för det han är feg och icke nog tapper att möta honom i en årlig strid, då må han blygas att se en hvit man i ansiktet tills han gifvit honom en häst."

"Mah-to-tschi-ga kan se hvor och en i ansiktet, och ser nu en gammal färing eller pultron."

Med dessa ord steg "hunden" hastigt upp, inswepte sig i sin buffelhud och lemnade wigwam under höfdingarnes skratt.

"Den lille björnen" följde honom med ögonen till dess han lemnat hyddan och intog derefter helt lugn sin forra ställning. När porträttet var färdigt, steg

han upp och lemnade mig en wacker rock af hjortskinn, rift strad med piggsvinstaggar och skalplockar, och hvarpå han föreställt alla sina strider. Derefter lemnade han hyddan, men vid ingången till hans, kom "hunden" emot honom och frågade: "Hvad menar Mah-to-tschi-ga med de sista ord han sade till Schon-ka?"

"Mah-to-tschi-ga sade dem och Schon-ka är intet dumhufwud — det är nog."

Härvid gick "hunden" hastigt till sin wigwam, och "den lille björnen" inträdde likaledes i sin, der han genast laddade sin bössa och sedan, såsom bruket är hos dem, fastade sig med ansigtet emot jorden för att antropa den Store Anden om bistånd. Hans hustru, som märkte hans upprördta tillstånd, och deraf fruktade elaka fölilder, ehuru hon icke visste något om hwad som förefalit, tog i hemlighet kulan ur bössan.

I detta ögonblick ropade "hunden" utanför hyddan: "Om Mah-to-tschi-ga är en hel man, så kommer han ut och bewisar det; det är Schon-ka som ropar honom!" — Husirun gaf till ett anfri, men det war för sent; mannen hade tagit bössan och sprungit ut. Båda männen stöto på samma gång; "hunden" flydde ojärad, men "den lille björnen" vältade sig i sitt blod, och besynnerligt nog hade den delen af ansiktet, hvilken, efter "hundens" yrtrande "icke dugde," blifvit bortskjuten från hakan ända till örat, jemte en del af näsan och ena ögat. Endast den som är be-

kant med Indianernas seder och bruk, kan göra sig ett begrepp om den sensation som denna händelse väckte bland flera tusende Siouxer, delade i horder som varo afundsjuka på hvarandra. I ett ögonblick varo alla bewapnade med börror och bågar. "Hundens" wänner samlade sig kring honom, och han flydde undan under en skur af kilar och pilor; men One-pa-pa-honden's medlemmar, dit den mördade hörde, flyndade från alla sidor till häund, på ången uppkom en strid, och "hundens" ena arm föndersköt, hvarefter det slutligen lyckades honom att undkomma.

Höljande dagen dog "den lille björnen" af sitt sår, och begravs. Hans hustru var oströslig öfver den tanke att hon varit en, eburu ofkyldig orsak till hans död.

Denna olyckliga händelse blef snart byns samtalsämne, och den widspepliga mängden ansåg Catlin som dess orsak. Han inpackade dersöre flyndsamt sina taslor och öfriga effekter; så väl petshandlare som resande varo beredda att försvara honom. Han undgick emellertid Indianernas omedelbara hämnd, hufvudsakligen derigenom att han yttrade en uppriktig och hjertlig sorg, och gaf den fallnes enka och slägtingar ansenliga stänker samt föranstaltade en hederlig begravning.

"Hunden" funde ej träffas af de hämnande wännerna, dersöre swuro de målarens död, emedan de i sin widspeplighet ansågo honom som orsaken till "den lille björnens" död, emedan han på målningen uleins-

nat den delen af hans ansigte som "icke dugde." Wid en högtidlig rädpålägning bestöts hans död, och endast den omständighet att "hunden" sednare dödades gjorde att hans lif blef fredadt.

Hade ej "hunden" blifvit dödad, så hade det enligt de indianiska sederna varit en helig pligt för den dödades wänner att ombringa målaren, emedan han genom sin "medicin" afrogetat och mösligen orsakat den "lille björnens" död.

Vi vilja nu förklara hwad Indianerna egentligen förstå med "medicin."

Detta ord spelar en stor roll bland Indianerna. Petshandlarne i dessa trakter äro nästan allehems Fransoser och kalla således en läkare "medicin." Men indianlandet är fullt af läkare, och som de alla äro trollkarlar och inwigde i många hemligheter, eller åtminstone påstå det, så användes detta ord på alla fälsamma, osförklarliga saker. Engelsmän och Amerikaner, som äfven besöka dessa trakter, ha antagit ordet i samma betydelse, men med en liten förändring, de kalla nemligen dessa personer: medicinmän, hvilket betyder något mera än doktor. Läkarne äro allehems medicinmän, emedan man troer att de, wid utöfningen af sin konst, mer eller mindre befatta sig med hemligheter eller trolleri. Det war ifswäl nödwändigt att gifwa ordet en widsträckta betydelse, emedan det, så väl bland Indianerna som bland de hvite finnes personer, bewandrade i hemligheter utan att dersöre

utöfwa läkarekonsten. Alla dessa utmärktes med ordet "medicinmänner." Sålunda föreföll Catlin detta enfaldiga folk som en medicinman af första rangen, emedan målningen var för dem något oförklarligt och obekant, hvarföre de kallade denna "den största medicinen." Hans bösa och pistoler med knallhattslås var för dem stor medicin, och ingen Indian funde förmås att affjuta dem, emedan de, som de sade, icke ville hafta något att skaffa med den hvite männens medicin.

Indianerna nyttja likväld icke ordet "medicin," utan hvarje stam har på sitt språk ett ord, liktydigt med "hemlighet" eller "hemlighetsman."

Medicinpungen är således "hemlighetspungen," och det är nödigt att känna dess vikt och betydenhet, emedan den på sitt sätt är nyckeln till Indianens liv och karakter. Denna pung beredes af foglar, amfibier och däggande djurshudar, och utsmyckas på det mångfaldigaste sätt efter tillverkarens smak och uppfinningsförmåga. Vanligtvis fästes han vid någon del af Indianens drägt eller båres i handen, och utgör då tillika en lyxartikel. Ofta äro de uppstoppade med gräs, mos eller dylikt, och innehålla alls inga läkemedel, utan äro omsorgsfullt tillslutna och försegelade, samt öppnas sällan eller aldrig. Hvarje Indian i urtillståndet har sin medicinpung, hvilken han bewisar den största wördnad, och af hvilken han för bela lifvet väntar sitt skydd och säkerhet; de wisa

denna artikel en slags gudomlig dyrkan, och den är på sitt sätt deras Gud. Som medicin för en person tillställas ofta fester, och man offerar för sådant ändamål hundar och hästar. Åfven underfastar sig Indianen flera dagars och veckors fastor och botöfningar af alla slag, för att blidka sin medicin när han tror sig hafta förtörnat densamma.

Längs gränsen, hwarest de hvite stratta åt detta därförkliga bruk, har det till en stor del blifvit ofläsfadt; men i trakterna kring öfra Missouri består det i sin fulla kraft, och hvarje manlig Indian bär på sig sin amulett eller beskyddare, hvilken han betraktar när han är i strid eller i någon annan fara. Att vid dylika tillfällen ej hafta någon medicinpung med sig, anses vara ett elakt förebud.

Denna besynnerliga och viktiga artikel beredes på följande sätt:

När en goße är 14 eller 15 år gammal, lämnar han på 3 till 5 dagar sin faders hydda för att "göra sin medicin." På något ensligt och ofläget ställe lägger han sig på jorden, anropar den Store Anden och fastar under hela tiden. Insomnar han under denna tid af försakelse och fara — så anses det första djur (däggande djur, fogel eller amfibie), hvarom han drömmar eller tror sig hafta drömt, som det, hvilket den Store Anden bestämmt till hans beskyddare för hela lifvet. Han återvänder sedan till sin faders hydda, berättar sin framgång, och, sedan han sätlat sin hun-

ger och först, beger han sig bort med sina wapen och jagtredskap, till dess han nedlagt det beständiga djuret, hvars bud han förvarar hel och hållen, pryder den efter behag och, som han säger, bär den under lifstiden med sig såsom sin "beskyddare;" den ger honom styrka i striden, och begravwes med honom som hans skyddande genius, hvilken skall föra honom till de förrna jagtmarker, som vänta honom i andra världen.

Medicinpungen afläter Indianen för intet pris; den som sälde eller bortgaf honom, skulle i hela sin stam brännmärkas med ewig nesa; också tillåter icke Indianens widstervelse något sådant, emedan han anser den som en gäfwa af den Store Anden. Förlorrar han den i striden, så är stammen deraf, om han än kämpar aldrig så tappert, föga mindre än om han säljer den. Den fiende, som eröstrar hans klenod visar den för sitt folk som ett segertecken, hwaremot den, som förlorat honom, går misse om den akning man egnar andre unge män af hans stam, och får tillnamnet: "en man utan medicin," till dess han lyckas ersätta sin förlust. Sådant kan likväld endast ske, om han bemäktigar sig en i striden dödad fiendes medicinpung. Derigenom återvinner han sin stams akning, ja, nästan i högre grad än förut, ty en sådan pung kallas då "bästa medicin" eller "ärofull medicin."

Det är en märkvärdig omständighet, att Indianen blott en enda gång i sitt liv kan göra sin medicin, men kan ersätta den med sin fiendes. Detta för-

hållande är för honom ett viktigt motiv att tappert strida och gifwa akt både på sig sself och på fienden. Denna nödvändiga versel förfärdigas af alla djurs budar, såsom uttern, båfvern, bisamrättan, wässlan, hillern, flädermusen, muslwaden, råttan, ormen, grodan, paddan, gamen, örnen, skatan, sparvwen m.fl.; sundom tages till och med vargens hud, churu man hädre wäljer de smärre djurens, så att pungen kan gömmas under kläderna.

Hvarje stam har naturligtvis sina läkare, hvilka der står i det största anseende. De uppmanas ordentligt att åt den sjuk förordna läkemedel, och betalas deraf; många af dem erhåller sticket i sitt yrke, och således även ett stort namn. Först föreskrifwas örter och rötter, hvaraf de hafwa en mängd särskilda slag, och om sådant icke hjälper, så strida de till sitt sista medel, "medicin" eller hemligheten. När de för sådant ändamål göra sitt sista besök hos den sjuka, påtaga de sig en ytterst fälskamt utsirad drägt, dansa öfver patienten, skaka sina fruktansvärdala framfor och slunga trollsånger, i hopp att dermed bota honom. Växerligen förekomma fall då den sjuka hämtar sig under dessa medels användande; då ser man den indianiska Esculaps starpsynte son flera dagar stå på ett wigwams tak, hvarifrån han, utan alltför stor modestii, berättar för den gapande mängden hvilken förvånande sticket han wunnit i sin konst, och huru hans "medicin" är helt och hållt ofelbar. Dör der-

emot patienten, så ombyter läkaren sina kläder, blandar sin flagan med de förjandes och försäkrar att den Store Andens wilja varit att den sjuka skulle dö, hvarföre hans swaga hemödanden, sedan han blifvit påkalld, ingenting funnat uträcka. Detta tillsfredsställer det okunniga och widskapliga folket, och läkarens rykte och inflytande lider intet deraf.

Catlin hade tillfälle att bewista en medicinske operation, då en af Swartfötternas höfdingar blifvit i hjälsskjuten af en Knistern-Indian. Denna operation förfiggick på följande sätt.

Flera hundrade åskådare, Indianer och pelshandlare, hade samlat sig omkring den döende höfdingen; då det sades att medicinmannen kom, måste de närvarande bilda omkring den sårade en krets af 40 à 50 fot i diameter, för att lemna rum åt doktorn, och man gjorde så stor öppning att man kunde komma fram utan att widröra någon. Nu inträdde medicinmannen med långsamma och försiktigaste steg i kretsen, der en djup tytnad rådde, och man hörde intet annat än Skramlans sakta widrörande af hans kläder. Hans hufvud och hela kropp betäcktes af en gul björns hud, hvars hufvud tjänade honom till mask, och hvars flor hängde ned på hans handlofwar och fotknölar; med ena handen skakade han den förfärliga Skramlan och med den andra svängde han medicinlansen eller trollstafven. Med Skramlans misljud ackompanjerade han ett brummande och vrålande liks en urfinlig björn, un-

der det han i hastigt utstötta struptoner framstrek tross-formler mot de onda andarne och dansade kring den med döden kämpande mannen, hoppade öfver honom, slötte honom med foten och wred honom i alla riktningar.

Detta dröide ungefär en half timma, tills den sårade dog, hwarefter medicinmannen dansande afsläggnade sig och sorgfältigt inpackade allt, som hörde till hans embetsdrägt, för att undandraga det profana blickar.

Denna drägt är en widunderlig blandning af djur- och växtrikets produkter. Den gula hjörnen är en sällsynthet i dessa trakter och anses som en afvikelse från naturens wanliga ordning, följaftligen som en stor medicin. Vid dess bud fästas hudar af mångfaldiga andra djur, som åfvenledes äro anomalier eller missbildningar, och följaftligen medicin; vidare hudar af ormar, grodor och flädermöss; näbbar, flor och skjertar af foglar; hofwar af getter, antiloper och hjortar, med ett ord något af allt hvad i denna vrå af verlden summar, flyger eller springer.

Deſſa män, hvilka bland sitt folk anses som dignitärer, så der i den största aftning, likwäl icke så mycket för sina kunskaper i Materia medica, som icke ännu mer för sin skicklighet i trolleri. De äro stammens öfverläprester och leda alla religiöſa ceremonier; de äro orakler, bewista alla öfverläggningar om krig

eller fred, och ingen offentlig handling företages, utan att man inhämtat deras råd, hvarvid den största wigt fästes.

En berättelse som visar dessa Indianers widskelighet och okunnighet vilja vi efter Catlin ansöra.

Mandanerna, som odlade mycket mais, hade under lång tid lidit af torka — deras qvinnor besvuro sina män och höfdingarne att de skulle "göra regn," på det deras sind åkra ej måtte förtorka, och de sades ej skulle gå miste om "de rostade axens" och "den gröna forndansens fester."

Oaktadt höfdingarne och medicinmännene delade deras fruktan, anbefalde de dem tålmod, emedan de fruktade att regnmakeriet skulle mislyckas om det företogs för tidigt, men qvinnornas ihärdighet segrade. Medicinmännen samlades derföre i "medicinhhyddan," försedda med en stor mängd salvia jeunte andra välvuftande växter och en eld, i hvilken de skulle förbränna deſſa, på det att välvuftet af dem måtte uppfliga till den Store Anden. Hyddan war stängd för byns alla innewånare, och endast 10 à 12 unge män som beslutat att antingen skaffa regn, eller uisätta sig för en ewig smäle och blygd, hade tillstånd att vara närvarande vid medicinmännens hofuskopokus. Lottning bestämde hvilken som först skulle tillbringa en dag på hyddans tak för att ådagalägga kraften af sin me-

dicin, eller med andra ord för att se om hans röst blefwe hörd af himmelens moln, medan medicinnännen brände rökelse under honom och uppsände sånger och böner till den Store Anden, som "lefwer i solen och herrskar öfwer himmelens skvar."

Wah-kih (skölden) steg först upp på hyddan vid soluppgången. Han stod der hela dagen, men intet moln visade sig — dagen var lugn och het, och vid solnedgången nedsteg han och gick hem. "Hans medicin war icke god," han funde aldrig bli en medicinman.

Dagen derpå började Om-pah (elgen) att försöka sin medicins kraft; hans kropp var helt och hållet naken och bestruen med gul lera; på wenstra armen bar han en wacker sköld, i högra handen en lans och på hufwudet skinnet af en korp. Han svängde sköld och lans och höjde sin stämma, men förgäfves; ty om aftonen var marken ännu lika torr och himlen lika klar.

Åswensa liten framgång hade **War-rah-pah** (bäfvern), och nu fölide **Wak-a-dah-hafih** (den hvite hufwuds hätt). Han bar rock och benkläder af bergfärets hud, båda rift synckade med piggsvinstaggar och skalplockar, hvilka sedanare han sjelf tagit från sina fiender. På armen bar han en sköld af buffelhud, hvars kupa bildades af frigörnens hufwud och hvars utsida war prydd med "blixten's röda ledjor," i wenstra handen höll han sin båge och en pil. Han fastade en fjäder upp i luften, för att erfara windens rigtning, och

sade härefter till byns kring honom församlade innehållare:

"Mine wänner! Jag se'n mig här hembära ett offer. Jag skall i dag befria eder ur eder nöd och återföra gläden ibland eder, eller ock vid solens affled nedstiga från detta tak och tillbringa mina återstående dagar bland hundar och gamla qvinnor. Mine wänner! Jag sågen hvarft fjädern flög, och under denna dag will jag hålla min sköld i den rigtning hvarifrån winden kommer — blixten på densamma skall hitlocka ett stort moln, och denna pil som jag utvält ur mitt foger och besatt med den hvita swanens fjädrar, skall göra ett hål deruti. Mine wanner! Denna öppning i hyddan vid mina fötter visar mig medicinnännen, som sitta samlade der under mig och anropa den Store Anden, hvilken thronar på molnen och herrskar öfwer winden! Tre dagar hafwa de suttit der, mine wänner, och ännu har intet skett som funnat afhjälpa er nöd. Första dagen kom Wah-kih, han förmådde icke åstadkomma något, hanräknade sina perlor och steg ned — hans medicin war icke god — hans namn war dåligt och höll regnet tillbaka. Honom följe Om-pah, på hans hufwud såg man korpen, som flyger öfwer stormen, och han mäktade också intet. Derefter, mine wanner, kom War-rah-pa, bäfvern, som ligger under vattnet och behöfver icke regn. Mine wanner! Jag ser i ären i stor nöd, och ännu är intet gjordt; denne sköld tillhörde min fader och blixten på densamma

är, som i se'n, röd; den toggs ur ett svart moln och detta moln ställ i dag komma till oss. Jag är "den hvite buffelns hår," vet jag är min faders son."

På detta sätt fortfor Wak-a-dah-ha-kib att ömnö om tilltala sina åhörare och himlen, att tala om vinter och Oschi-bi (andar), och med fötterna stampa öfver trollkarlarnes hufvuden, som under honom sys-selsatte sig med sina mysterier och åkallade både mörkret och husets andar, på det att de skulle sända regn och gläda Mandanernas hjertan.

På denna märkwärdiga dag landade ångbåten "Yellow-Stone" vid sin första resa uppför Missouri vid Mandanernas by. På 3 à 4 engelska miles afstånd frånbyn affyrades på båten 20 skott ur en tolspundig kanon. Mandanerna togo dessa i början för åsknallar, och den unge mannen på hyddan helaades från alla håll af bifallsrop, som fortsattes genom hela byn — höfdingarne afundades honom — och mödrarnes hjertan klappade häftigare då de synes-kade sina sköna döttrar, för att erbjuda dem till hustrur åt honom. Medicinmännens trädde nu ut ur hyddan för att gifwa honom den välförtienta titeln af medicinman eller doktor — krasrar bundos för att dermed syncka hans panna, och örnfjädrar och pixor höllos i beredskap för honom — hans wänner gladde sig — hans fiender stodo försagde, och de flickor som förut afvisat honom, blickade nu med ömhet på honom, och tycktes djupt ångra sitt uppsörande.

Under denna allmänna uppståndelse quvarblef Wak-a-dah-ha-kib på hyddans tak, der han antog de mest hotande ställningar och svängde stölden i den rigtning hvarifrån åskan hördes, fastän intet moln ännu syntes, till dess han, som stod högre än de andra, slutligen till sin ousägliga förundran upptäckte ångbåten, som for uppför floden, under det ångan utströmmade och kanondundret dånade från fördäcket. "Den hvite buffelns hår" stod orörlig och bieb, stirrade ett ögonblick på ångbåten, wände sig derefter till höfdingarne och de kringstående, och sade med darrande läppar: "Mine wänner, wi få intet regn, i se'n det finnes inga moln; men min medicin är likväld stor — jag har frambragt en åskbåt! Se'n i, der är han! Åskan, som i hören, kommer ur hans mun, och blixt-en, som i se'n, är på vattnet!"

Vid denna underrättelse svrungo de alla upp på taken af sina wigwams, hvarifrån de till sin stora förstärkelse sågo ångbåten fara uppför floden. Wak-a-dah-ha-kib blandade sig i trängseln, sedan han nedsligit från hyddan.

Förstärkte af ett så ovanligt och oförklarligt föremåls ankomst, höllo Mandanerna endast stånd under några ögonblick, ty de måste på sina höfdingars besfällning draga sig inom byns förskansningar, och krigarne rustade sig till förfwar. Få ögonblick derefter var ångbåten framme vid byn, der allt tyck-

tes vara utdödt. När fartyget hade kastat ankaret kommo tre eller fyra höfdingar med vapen i ena handen och fredspipan i den andra upp på däcket, der de till sin stora glädje och öfverraskning igenkände sin agent och män, Major Sandford, hvarigenom deras fruktan genast upphäfdes. Byns innewånare kommo nu alla ned till stranden, der ångbåten låg för ankaret.

"Regnunakaren," som befaraade att genom sin utomordentliga medicin ha frammamat en stor olycka öfwer sin stam, och derföre äfwen doldt sig för att undgå deras hämnd derför, war den siste som kom ned till stranden, der han öfvertygade sig att de hvite männens besök wore fredligt, och att hans medicin ej hade något dermed att skaffa. Detta lugnade honom visserligen i afseende på den fara och hämnd han få ögonblick förut hade fruktat, men ännu återstod honom bekymret och blygseln öfwer att hans hemlighetsfulla bemödanden blifvit utan all följd. Han sadé likväl till hvor och en, att han förut aflatat de hvite männens ankomst, och genom sin medicin tillkallat dem; hans ord wäckte likväl föga uppmärksamhet, ty alla woro för mycket sysselsatta med åskbåtens hemligheter. Sålunda framfred dagen till des "den hvite buffelns hår" (som naturligtvis gaf mera akt på sådant än de andra) fort före solnedgången varseblef ett svart moln, som sligit upp på horisonten och stod nästan midt öfwerbyn. Genast fattade han sköld och båge, uppsteg åter på hyddan, vände ansigte och sköld

emot molnet, spände bågen och befallde det att komma närmare, på det han måtte kunna utgiuta dess innehåll öfwer Mandanernas hufwuden och maissfält. Han swängde skölden öfwer hufwudet, stampade med foten, och i det han afsköt pilen mot molnet, ropade han: "Mine wänner, nu är det gjord! Wak-a-dah-ha-fish's pil har inträngt i detta svarta moln och Mandanerna skola fuktas af himmelens watten! Hans förutsägelse slog in; inom få minuter var molnet öfwerbyn och regnet nedföll i strömmar. Han stod ännu en stund, skakade sina vapen och sin sköld emot himlen och sköt öfwer sin makt och sin medicins werksamhet för de omkringstående, hvilka emellertid snart sökte skydd för regnet i sina wigwams, hvarpå han genomvärt nedsteg från taket för att emottaga så väl de ärebetygler som den hysling som tillkom en i mysterierna så djupt invigd man, som titeln af medicinman. Detta är ett af de mångfaldiga sätt, hvarpå hvem som helst kan erhålla denna bland Indianerna ärofulla titel.

Denne man hade nu "giort regn" och fick emottaga ovanliga ärebetygler, enedan han sålunda gjort mera än en vanlig mänsklig kunde förmå. Alla kommo öfwerens derom, att han wore funnig i trolleri och stod i nära förbindelse med den gode eller onde anden.

Härvid äro två safer att märka: först att Mandanerna, då de företaga sig att göra regn, alltid win Nordamerikas Indianer.

na sin affigt, emedan de fortsätta sina ceremonier så länge, till deß det regnar; för det andra, att den som en gång "giort regn" aldrig försöker det någon gång mer; hans medicin är otvifvelaktig, ty han har afslagt sitt mästerprof i hela byns närvoro, och vid sådana tillfällen lemnar han rum åt andra unge män, som önska utmärka sig på samma vis.

Under det regnet föll med häftighet ända till midnatten efter denna märkvärdiga dag, åskan gick och blixtarne földe så tätt på hvarandra, att hela himlen syntes som ett eldhaf, nedslag en blixtstråle i en Mandanhypda och dödade en wacker flicka. Detta gaf widskepelsen riklig näring och det blef en stor uppståndelse. Den nywordne medicinmannens drömmar förde, och han motsåg med bekymmer den följande dagen, ty han visste att han måste underkasta sig höfdingarnes och doktorernas oäterkalleliga dom, hvilka med sträng och widskeligt noggrannhet undersöka hvarje beivnerlig och oförklarlig tilldragelse, och utan barnhertighet låta sin hämnd drabba den, som är den omedelbara orsaken dertill.

Han trodde sin väl förvärvade ära vara förlorad, och fruktade att man kanske skulle fordra till och med hans lif till försoning för den af blixten ihjälslagna flickan, emedan hennes död trolingen skulle läggas honom till last. Han själv ansåg sig äfwen skyldig, och trodde sig derigenom äfwen ha föranledt olyc-

fan, att han lemnade sin post. Morganen kom, och snart erfor han genom sina vänner de wise mänernas mening; deraf lät han hämta sina tre hästar från betesmarken, uppsteg på medicinhyddan och tilltalade de kring honom församlade innewånarne på följande sätt: "Mine vänner! jag ser eder alla omkring mig och sår sjelf inför eder, min medicin är stor, som i se'n — men den är allt för stor — jag är ung och var för ifrig — jag visste icke hvor jag borde sluta. Mah-fesch's wigwam är förstörd och många ögon gråta öfwer Ko-ka (antilopen). Wak-a-dah-ha-kih gifwer tre hästar, för att fröjda deras hjertan som begråta Ko-ka; hans medicin war stor — hans pil genomborrade det svarta molnet, och blixten kom och åskbåten också! Hvem kan säga att icke Wak-a-dah-ha-kih's medicin icke är stark."

Wid slutet af detta tal ställade ett allmänt bisfallsrop och "den hvite buffelns hår" steg ned bland mängden, der man helsade honom med handslag. Efter detta bär han nu det ärofulla namnet af en stor dubbelmedicinman.

Sådana äro dessa enfaldiga och widskeliga folks fader och bruk. Vi hafwa sett att de i urtillståndet före beröringen med de hvite äro begåfwade med många dygder, men hvilka sinåningomi försvinna, då de i stället antaga de hvites laster, detta gäller likwäl ej om alla, som wi här nedan se.

Med beskrifningen på Indianerna i urtillståndet sluta vi med några ord om de stammar, hvilka, efter den amerikanska regeringens förslag och med understöd af densamma, hafwa gjort försök att lefwa som åkerbrukare. Till dessa höra de mellan den Röda och Amerikasfloderna bosatta Choctaws. Deessa äro nästan fullkomligt civiliserade, odla spannmål, hafwa såg- och gryngvarnar, maschiner till renande af bomull, hvilken de odla i mängd, och äfven ett saltwerk. De hafwa en skrifwen författnings och lagar. Deras område är deladt i tre distrikter, hvorie af dessa utväljer efter 4 års förlopp en regerande höfding och 10 deputerade. Det på detta sätt sammansatta högsta folkrådet, landets högsta embetsmän, samlas årligen den första Måndagen i Oktober. De tre höfdingarna hafwa rätt att afgifwa sitt veto emot den deputerade församlingens beslut; men detta har ingen giltighet, så snart två tredjedelar af det allmänna rådet på nytt förklara en beslutad lag för giltig. Huset, hvoruti folkombuden rådpläga, är stort och har flera rum för kommitteer. Sessionerna fortvara vanligen under 10 dagar och äro offentliga. En deputerad erhåller dagligen 2 dollars. Alla anlagade dömmes af edsvurna, men funna likväl appellera till högsta domstolen. Alla män äro skyldiga till krigstjänst. Spritdrycker få ej försäljas i Choctaws land. Der finnes omkring ett dusin skolor; och ett högre lärorwerk i Scotts County i staten Kentucky, som 1840 besöktes

af 125 disciplar, har nu blifvit förlagt i deras eget område. År 1843 använde stammen, (bland hvilken lefwa flera misionärer) en summa af 18,000 dollars för den offentliga undervisning, af det årliga underhåll som regeringen i Washington utbetalar af densamma för det af dem afträdda landet i östern.

Andra halfciviliserade stammar äro Tschikasas, hvilka isynnerhet uppföda mycket fjäderfä, kriks, hos hvilka hvarje samhälle gemensamt brukar jorden, och hvilka visserligen förla för ungdomens uppfostran, men ej tåla några misionärer bland sig. Tschirokis, som är den i civilisation mest framkridna stan, lefwa i ganska fördelaktiga förhållanden, och nästan allesammans funna läsa och skrifa; Wyandots, som till och med spela fläver, Osagerna, o. s. w.

Deessa komma att bestå. Men det öfriga indiansta lefnadssättet har ingen framtid. Nådselden, kring hvilken stammarne samlades, är flocknad. Wildbrådet försvinner allt mera, är från år eröfrar sig plogen mera af jagtmarkerna, i stogen genljuder yrans hugg, hvilken öppnar väg för åkerbruk och odling, och på de en gång öde floderna piskas vågorna af de med ånga drifna stofweljhjulen. På de hjältsars grafwar, som en gång modigt svängde stridsyxan, höja sig nemliggen byar och stolta städer, och den tid är nära, då den rödemannens stridsrop för ewigt förstummas. Men alltid kommer en historiens wän att med rörelse

och beundran låta sitt öga hvila på de mångfaldiga drag af ädelmod och själsstorhet, hvilka förklara detta slag af människors undergångsperiod, och ewig förbannelses kommer att träffa dem som genom sin grymhets och girighet påskyndat, i stället för att uppehålla det öde, hvilket som det synes skulle träffa de arme Indianerna. Ty ingenstädes uppfyller sig så mycket som här det ordspråk: "Förargelse måste väl uppkomma, men we den mänskliga som förargelse åstadkommer,"

I alla Voklådor i Riket säljas följande:

Swenska Historier.

N:o	1. Den namnlunda Bonden Pebr Hörberg	4 R.
"	2. Den blodiga striden om Kalmar slott	2 R.
"	3. Slaget vid Lützen och Gustaf II Adolfs död	4 R.
"	4. Carl Carlson Gyllenheims i fängelse	2 R.
"	5. Muntra uppåg af Kadetter vid Carlberg	4 R.
"	6. Carl XII:s död vid Fredrikshäll	2 R.
"	7. Gustaf Adolfs och Ebba Brahes kärlekshandel	2 R.
"	8. Gustaf Wasas uppmanar Dalkarlarne att rädda fäder- ne landet	2 R.
"	9. Ljungby horn och pipa	1 R.
"	10. Ett Lapp-frieri	1 R.
"	11. Spökhistorier om Blåkulla-färber	4 R.
"	12. Gustaf Adolfs frieri till Maria Eleonora	4 R.
"	13. Hornlida dryckeslag, gästabud och sällskapsöden i Nor- den	4 R.
"	14. Viborgsta Smälten	2 R.
"	15. Esaias Tegnér	4 R.
"	16. Prehistorier	4 R.
"	17. Prinsessan Ceciliias kärleksäventyr	2 R.
"	18. Drottning Philippa, Christina Gyllensternas och Ca- tharina Månsdotters olycköden	4 R.
"	19. Erik Stenbocks vortröswar Malin Sture från Kung Märtha	2 R.
"	20. Gustaf Wasab ungdomsäventyr	4 R.
"	21. Hvem var Gustaf IV Adolfs far?	2 R.
"	22. Grölet på Widtsjöle slott i Skåne	2 R.
"	23. Gustaf IV Adolfs märkvärdiga fester till Storfurstine- nan Alexandra	2 R.
"	24. Gustaf III:s mord	4 R.
"	25. Swenska Sjöbjälterne Echolins, Sjernööls, Höke- flychts, Wrangels, Bagges och Pfislanders manna- bragder	4 R.
"	26. Birger Jarl	2 R.
"	27. Nils Stures nesliga intåg i Stockholm	2 R.
"	28. Konung Carl XIV Johan	2 R.

No 29.	Knekböter om Konung Karl XII	4 fl.
" 30.	Konung Gustaf II Adolf den Store	4 fl.
" 31.	Svenska Trollkäringar, Svågwinnor och Kloka Gummor	4 fl.
" 32.	Stockholms Blodbad	2 fl.
" 33.	Svenska Kronprinsen Carl Augusts död den 18 Maj 1810	2 fl.
" 34.	Skolvojstreck och ungdomssäfventyr af sedemera namnkunniga Svenska män	4 fl.
" 35.	Kalabaliken i Bender	2 fl.
" 36.	Blodbadet i Linköping	4 fl.
" 37.	Den taprare Norske Vikingabjälten Høsting, som eröfrade Paris och mångfaldiga andra städer i Frankrike, Portugal, Spanien och Italien	2 fl.
" 38.	Sångarkungen Carl Michael Bellman	4 fl.
" 39.	Gustaf III:s Revolution 1772	4 fl.
" 40.	Emanuel Swedenborgs andesyn	4 fl.
" 41.	Klostervifvet i Norden	2 fl.
" 42.	Ridékonsternen Axel Drentzierung, den sörsta manen på sin tid	2 fl.
" 43.	Sergels mösterlyckan, med 9 träsnett	4 fl.
" 44.	Konung Erik XIV af sagalagtes på sin broder Johans besättning	2 fl.
" 45.	Kommisarie Daniel Buschowius eröftrar Säena 1644	2 fl.
" 46.	Svenska Folgets Heliga Graf (Göddarholmskyrkan)	4 fl.
" 47.	Erik XIV:s Son	2 fl.
" 48.	Kristina lärans införande i Sverige	2 fl.
" 49.	Pilgrimsfärdar till Jerusalem	2 fl.
" 50.	Engelbrekt, Fäbernebländets räddare	2 fl.
" 51.	Ett hundrafemtio halshuggne Rådherrar, Adelmän, Biskopar och andra namnkunniga Svenska män	2 fl.
" 52.	Grevw. Hersens mord	2 fl.
" 53.	Carl XII:s och Fredrik I:s Jagtäfventyr	2 fl.
" 54.	Märkliga olyckor med Svenska Lepp	2 fl.
" 55.	John Hall. Född millionär — död utfattig	2 fl.